Бутун дунё пролетарлари, бирлашингиз!

СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети,
Ўзбекистон ССР Олий Совети ва Министрлар Советининг органи

ГАЗЕТА 1918 ЙИЛ 21 ИЮНДАН ЧИҚА БОШЛАГАН • 23 июль 1969 йил, чоршанба • № 169 (14332). • Баҳоси 2 тийин.

ТАСС АХБОРОТИ

«ЛУНА-15» АВТОМАТ СТАНЦИЯСИНИНГ ПАРВОЗИ ТУГАДИ

1969 йил 21 июль куни «Луна-15» автомат станцияси янги системаларини Ой атрофи фазосида тадқиқ этиш ва чиниқтириш программаси поёнига етказилди.

Илгари хабар берилганидек, «Луна-15» автомат станцияси шу йил 13 июль куни Ой сари парвоз траекториясига чиқарилган эди. Парвоз процессида станция билан 86 радио алоқа сеанси ўтказилиб, бунда станция янги системаларининг иши текшириб кўрилди, ҳаракат траекториясининг параметрлари ўлчанди ва илмий тадқиқотлар ўтказилди.

«Луна-15» автомат станцияси Ой атрофи орбитасида парвоз қилиш чоғида Ой теварагидан 52 марта айланиб чиқди.

«Луна-15» станцияси селеноцентрик орбитасини ўзгартириш ҳисобига Ой юзининг турли районларига қўна олиши имконияти билан бундан аввалги «Луна-9» ва «Луна-13» автомат станцияларидан фарқ қилади. Шу йилнинг 18 ва 19 июль кунлари станция орбитаси шу тахлитда ўзгартирилди. Бунда янги автомат навигация системалари синаб кўрилди.

21 июль куни соат 18 дан 47 минут ўтганда тормозловчи двигатель установкаси ишга солинди, станция орбитадан чиқиб белгиланган районда ой юзига бориб қўнди. «Луна-15» станциясининг иши соат 18 дан 51 минут ўтганда тугади.

Станция Ой йўлдоши орбитаси бўйлаб парвоз қилаётган чоғида ойга яқин фазода бир қанча илмий тадқиқотлар ўтказилди ҳамда конструкцияларининг ва борт системаларининг ишлаши тўғрисида муҳим тажриба маълумотлари олинди. Ўлчаш натижалари ишлаб чиқилмоқда.

ПОЛЬША ТИКЛАНГАНЛИГИНИНГ 25 ЙИЛЛИГИ

ДЎСТЛИГИМИЗ МУҚАДДАС!

ПОЛЬША ХАЛҚ РЕСПУБЛИКАСИ СЕЙМИНИНГ ТАНТАНАЛИ МАЖЛИСИ

ВАРШАВА, 21 июль. ТАСС махсус мухбирлари Г. Власов ва В. Кузнецов хабар берадилар:

Польша Халқ Республикаси сейми биносининг ойнаван гумбази устида оқ-қизил рангли байроқ ҳилпираб турибди. Бугун бу ерда сеймнинг шонли сана — Халқ Польшасининг 25 йиллигига бағишланган тантанали юбилей мажлиси бўлди.

Ярим доира шаклидаги мажлислар залига сеймнинг 460 депутати тўпланди.

Польша Бирлашган ишчи партияси Марказий Комитетининг биринчи секретари В. Гомулка, Польша Халқ Республикаси давлат кенгашининг раиси М. Спихальский, Польша Халқ Республикаси Министрлар Советининг раиси Ю. Циранкевич, сейм маршали Ч. Вицех ва сеймнинг вице маршаллари Польша Бирлашган ишчи партияси Марказий Комитети ва Польша Халқ Республикаси давлат кенгашининг таклифига биноан мажлисга келган КПСС Марказий Комитети Бош секретари Л. И. Брежнев ва СССР Олий Совети Президиумининг раиси Н. В. Подгорнийни, Чехословакия Коммунистик партияси Марказий Комитетининг биринчи секретари Г. Гусакни ва Чехословакия Социалистик Республикаси президенти Л. Свободани, Германия Демократик Республикаси Министрлар Советининг раиси, давлат кенгаши раисининг ўринбосари В. Штофни ва Германия Бирлашган Социалистик партияси Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси, Марказий Комитет секретари Э. Хонеккерни кутиб олишади.

Гулдурос қарсаклар билан кутиб олинган Польша Бирлашган ишчи партияси Марказий Комитетининг биринчи секретари В. Гомулка халқ Польшасининг 25 йиллик юбилейи тўғрисида доклад қилади.

Раислик қилувчи КПСС Марказий Комитетининг Бош секретари Л. И. Брежневга сўз беради. Л. И. Брежнев минбарга чиққанида ҳамма уни гулдурос қарсаклар билан кутиб олади.

Чехословакия Коммунистик партияси Марказий Комитетининг биринчи секретари Г. Гусак шонли юбилей муносабати билан чехословак халқи номидан Польша меҳнаткашларини самимий табриклади.

Германия Демократик Республикаси Министрлар Советининг Раиси, давлат кенгаши раисининг ўринбосари В. Штоф Польша Халқ Республикаси халқини социалистик Польша ҳаётидаги шонли сана билан қутлайди.

Мажлислар залида совет хотин-қизлари комитети раиси космонавт учувчи В. В. Николаева-Терешкова бошчилигидаги шу комитетнинг делегацияси ва ВЛКСМ Марказий Комитети биринчи секретари Е. М. Тяжельников бошчилигидаги ВЛКСМ делегацияси, чет эл делегациялари бор эди. Булар Польша Халқ Республикасининг 25 йиллиги байрамида қатнашиш учун келишган. Дипломатик ложада Варшавадаги элчихоналарнинг бошлиқлари, шу жумладан СССРнинг Польша Халқ Республикасидаги элчиси А. Б. Аристов ўтиришибди.

Тантанали юбилей мажлисини сейм маршали Ч. Вицех ёпди. У сўзлаган нутқлари учун азиз меҳмонларга ташаккур изҳор қилди ва меҳмонларнинг сейм мажлисида иштирок қилаётганликлари халқ Польшасини СССР, Чехословакия Социалистик Республикаси ва Германия Демократик Республикаси билан, шунингдек бошқа социалистик мамлакатлар билан боғлаган қардошларча, самимий дўстлик рамзи, деб таъкидлади. Ч. Вицех Польша ишчилар синфига, Польша деҳқонлари ва зиёлиларига ўтган 25 йил ичида фидокорона меҳнат қилганликлари учун Польша Халқ Республикаси сейми номидан ташаккур билдирди. Бунёдкорлик меҳнати, деди у, барча тарихий муваффақиятларимизнинг ва Польшада самарали социализм қурилишининг пойдевори бўлиб келди ва бундан буён ҳам шундай бўлиб қолади.

* * *

Тантанали мажлис тамом бўлганидан кейин сейм биносининг залларидан бирида Л. И. Брежнев ва Н. В. Подгорний КПСС Марказий Комитети, СССР Олий Совети Президиуми ва СССР Министрлар Советининг ёдгорлик туҳфасини Польша раҳбарларига топширдилар. В. И. Лениннинг совет рассоми Д. Налбандян ишлаган катта портрети туҳфа қилинди.

В. Гомулка, М. Спихальский ва Ю. Циранкевич ана шу туҳфани Польша Бирлашган ишчи партияси, Польша Халқ Республикаси давлат кенгаши ва Польша Халқ Республикаси Министрлар Совети номидан қабул қилиб, миннатдорчилик билдирдилар.

Сеймнинг тантанали мажлисида қатнашган чет эллик меҳмонларнинг ҳаммаси туҳфани топшириш вақтида ҳозир бўлди.

ВАРШАВА. Польша Бирлашган Ишчи партияси Марказий Комитети ва Польша Халқ Республикаси давлат кенгашининг таклифига мувофиқ халқ Польшаси 25 йиллиги муносабати билан бўладиган тантаналарда қатнашиш учун 21 июлда бу ерга КПСС Марказий Комитетининг Бош Секретари Л. И. Брежнев ва СССР Олий Советн Президиумининг раиси Н. В. Подгорний келди. Суратда: Н. В. Подгорний, Л. И. Брежнев, В. Гомулка Варшава аэродромида кутиб олиш пайтида.

ЦАФ—ТАСС—фотоси.

НАМАНГАН ДЕҲҚОНЛАРИНИНГ КЕНГАШИ

НАМАНГАН, 22 июль. (ЎзТАГ). Наманган областининг қишлоқ хўжалик ишлаб чиқариши илғорлари, колхоз раислари ва совхоз директорлари, қишлоқ хўжалиги ва сув хўжалигининг мутахассислари, партия ва совет ходимлари бу ерда бўлиб ўтган кенгашда В. И. Ленин туғилган куннинг 100 йиллиги шарафига қабул қилган юксак мажбуриятларни бажариш юзасидан ўз олдиларида турган вазифаларни муҳокама қилдилар.

Кенгаш қатнашчилари таъкидлаб ўтганларидек, беш йилликнинг тўртинчи йилида Ватанга кўпроқ пахта, ғалла, гўшт, сабзавот, мева, тухум ҳамда бошқа деҳқончилик ва чорвачилик маҳсулотлари етказиб бериш учун область хўжаликларида барча имкониятлар мавжуд. Авжи паст экинни баравж ғўзаларга тенглаштириб олиш, ғўза парваришини кучайтириш чора-тадбирлари белгиланди.

Кенгашда КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюроси аъзолигига кандидат, Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг биринчи секретари Ш. Р. Рашидов нутқ сўзлади.

СУРХОНДАРЁ ОБЛАСТЬ СОВЕТИНИНГ СЕССИЯСИ

ТЕРМИЗ, 22 июль. (ЎзТАГ). Бугун бу ерда меҳнаткашлар депутатлари Сурхондарё область Советининг сессияси бўлиб ўтди. Область колхоз ва совхозларида молхоналар қуриш, яйловларга сув чиқариш, фермаларни механизациялашнинг аҳволи ва бу ишларни яхшилаш тадбирлари тўғрисида область ижроия комитетининг раиси М. Умаров доклад қилди.

Областда жисмоний тарбия ва спортни янада ривожлантириш тўғрисидаги масала ҳам муҳокама қилинди.

Сессияда Ўзбекистон ССР Министрлар Советининг Раиси Р. Қурбонов нутқ сўзлади.

ХАЛҚЛАР ДЎСТЛИГИ БАЙРАМИ

ГОРЬКИЙ, 22 июль. ЎзТАГ махсус мухбири Г. ЛИПШИЦ хабар беради: РСФСРда бошланган ўзбек адабиёти ва санъати декадаси жамоатчиликда катта қизиқиш уйғотмоқда. Бугун Горький шаҳрида бўлиб ўтган матбуот конференцияси бунинг ёрқин далилидир. Бу матбуот конференциясида маҳаллий матбуот, радио ва телевидение ходимлари билан бир қаторда Москва, Қозон, Ульяновск журналистлари шунингдек Ўзбекистон матбуоти вакиллари иштирок этдилар.

РСФСР Министрлар Совети раисининг ўринбосари В. И. Кочемасов конференцияга йиғилганларга декада ҳақида гапириб берди. Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Раиси Ё. С. Насриддинова конференция қатнашчиларини республиканинг хўжалик ва маданий қурилиш соҳасида эришган ютуқлари билан таништирди. Сўнгра Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети маданият бўлимининг мудири С. Шермуҳамедов, республика маданият министри В. Й. Зоҳидов, Ўзбекистон ёзувчилар Союзи правлениесининг раиси К. Яшин журналистларнинг саволларига жавоб бердилар.

Ўзбекистонлик меҳмонлар шу куни Нижегород Кремлига бориб, Ватан озодлиги ва мустақиллиги учун жонини фидо қилган горькийликлар хотирасига ёқилган мангу олов ёнига гулчамбарлар қўйдилар. Шунингдек, Нижегороднинг буюк фарзанди, совет адабиётининг асосчиси А. М. Горький ҳайкалига ҳам гулчамбарлар қўйилди.

Республика Олий Совети Президиуми Раиси Ё. С. Насриддинова бошчилигидаги Ўзбекистон ССР ҳукумат делегацияси бугун Горький область партия комитетида бўлди. Серқуёш Ўзбекистонлик меҳмонларни область партия комитетининг биринчи секретари Н. И. Масленников самимий табриклади.

Горький санъат музейида Ўзбекистоннинг ҳозирги графикаси ва халқ-ўймакорлик санъатини акс эттирувчи кўргазма очилди. «Октябрь» кинотеатрида эса Ўзбекистонда яратилган фильмлар фестивали бошланди. СССР халқ артисти Комил Ёрматов яратган «Инқилоб чавандозлари» фильми фестивални бошлаб берди.

Кечқурун Горькийдаги А. С. Пушкин номли опера ва балет театрида декаданинг тантанали очилиши бўлди. Кеча охирида санъат усталарининг катта концерти кўрсатилди.

ЎРТОҚ В. ГОМУЛКА НУТҚИ

Польша матбуот агентлигининг хабар беришича, В. Гомулка сеймнинг тантанали мажлисида нутқ сўзлаб, қуйидагиларни айтди:

Ҳурматли сейм!

Бундан 25 йил муқаддам Польша тарихида янги саҳифа очилди.

Польшанинг босқинчилардан энг олдин озод қилинган Хельм шаҳрида Краевой Рада Народованинг, яъни поляк демократияси яширин парламентининг хоҳиш-иродаси билан Польша миллий озодлик комитети тузилган эди. Люблин шаҳри ана шу комитет иш кўрган жой ва шу билан бирга халқ Польшасининг биринчи пойтахти, бешиги бўлди.

Польша миллий озодлик комитетининг Польша янгидан вужудга келганлигини эълон қилган манифести халқимизнинг тарихида янги давр бошланганлигидан дарак берди.

Польша Ишчи партияси раҳбарлигидаги поляк демократияси лагери июль манифести сўзларида ўзининг бутун тарихий тажрибасини гавдалантирди, меҳнаткаш халқнинг азалий интилишлари ва орзу-тилакларини ифода этди. Манифест программаси шундай бир пойдевор бўлиб қолдики, биз 25 йилдан буён янги Польша — социалистик Польша биносини қадам-бақадам, қаватма-қават қуриб келмоқдамиз.

Меҳнаткаш халқ ўз давлатини барпо этишга киришган ана шу озодликнинг биринчи кунларида совет корпуслари ва поляк дивизиялари гитлерчи босқинчиларга қарши қонли жангларда қанча ерни курашиб қўлга киритган бўлса, ўша вақтдаги ҳукуматимиз — Польша миллий озодлик комитети ихтиёрида ҳам шунча ер бор эди. Унинг кучлари озод қилинган қишлоқ ва шаҳарларнинг берган кучларидан, ўз ҳокимияти теварагига жипслашган меҳнаткашларнинг берган кучларидан иборат эди.

Ўша кунларда биз янги халқ Речи Посполитанинг ижтимоий, сиёсий ва ҳуқуқий асосларини қурган Люблинда гитлерчи босқинчиларга қарши уруш энг муҳим иш эди. Поляк халқи 1939 йилнинг 1 сентябридан бошлаб ҳеч тўхтамай шундай уруш олиб борди. Бу урушнинг охири ҳали кўринмас эди. Польша миллий озодлик комитети тарих саҳнасидан кетиб, ўз ўрнини муваққат ҳукуматга бўшатиб берган чоғда Висла, Нарева ва Вислока соҳилларида уруш давом этмоқда эди, Польша ерининг 75 проценти ҳали босқинчилар ҳокимияти қўлида бўлиб, поляк халқининг 75 проценти тамомила қирилиб битиш хавфи остида қолган эди. Оккупантлар полякларнинг моддий бойлигини йўқотишда давом этардилар.

Шу сабабли уруш масалаларини, озодлик кунини яқинлаштириш ва гитлерчилар Германиясини узил-кесил тор-мор келтириш йўлидаги курашга поляк халқининг қўшган ҳиссасини кўпайтириш масалаларини янги ҳокимиятнинг энг асосий вазифаси, халқимизнинг олий фармойиши, деб ҳисобладик.

Польша халқ давлати вужудга келган кунда фронтда 65 минг солдат, яъни Польшанинг сўл кучлари томонидан Совет давлатининг жуда катта ёрдами ва мадади туфайли Совет тупроғида вужудга келтирилган поляк қўшинлари биринчи армияси, шунингдек эндигина тузилган қисмларнинг 40 минг ёш солдати бор эди. Армия Людовой ва фашизмга қарши курашган халқ подпольесининг партизанлари бу ҳисобга кирмайди. Польша миллий озодлик комитетининг беш ойлик фаолияти натижасида бизда замонавий қурол-яроғлар билан таъминланган ва поляк халқ қўшинлари сафида бирлашган 286 минг солдат бор эди. Урушнинг охирида, яъни 1945 йилнинг кўкламида бизда қарийб 400 минг киши қуролланган бўлиб, булардан 185 минг киши кўклам фаслидаги йирик операцияларда қатнашди. Бу операциялар бутун Польшага озодлик келтирди ва гитлерчилар истибдоди устидан узил-кесил ғалаба қозонишга ҳал қилувчи таъсир кўрсатди.

Поляк халқ қўшинларининг январь ойидаги ҳужумда ва хусусан 1945 йилнинг февраль ва март ойларида Балтика денгизи соҳилидаги жангларда қатнашганлиги Шарқий фронтдаги уруш ҳаракатларининг боришига таъсир кўрсатди ва Марказий ҳамда Шимолий Польшани тезликда озод қилиш учун катта ёрдам берди. Апрель ойидаги ҳужумда қатнашган поляк армиялари Судет билан Балтика ўртасидаги улкан уруш майдонида жанг қилган барча қўшинларнинг 8-10 процентини ташкил этди. Бу жанг Гитлернинг узил-кесил мағлубиятга учрашидан далолат берди. Шу сабабли иттифоқчиларимиз орасида энг биринчи бўлиб бизнинг солдатларимиз Берлинда совет жангчилари билан бир ёқадан бош чиқариб жанг қилганлиги тарихий адолат рамзи бўлиб қолганлиги бежиз эмас.

Гитлеризм устидан узил-кесил ғалаба қозонишда полякларнинг иштирок қилганлиги тарихий қарорларни қабул қилишда катта роль ўйнади. Бу қарорлардан кузатилган мақсад — Польшани ва Европани келгусида герман агрессиясидан халос қилиш эди. Бу қарорлар Польшанинг Одер ва Лужицк Нисаси бўйлаб ўтган Пястов ўлкаси ерларини, шунингдек Балтика соҳилидаги ерларни Шчетцин билан бирга Польшага қайтариб берди.

Потсдам битимлари Польша учун адолатли битимлар бўлди. Уч давлатнинг Ялта конференцияси қарорлари бу битимларга асос қилиб олинди. Поляк халқи бу битимларга иккинчи жаҳон уруши йилларида беҳисоб қонли қурбонлар, ғалафотлар бериш ва азоб-уқубатларни бошдан кечириш йўли билан эришди. Гитлерчи ёвузлар поляк халқига қарши жуда кўп мудҳиш жиноят қилдилар. 6 миллион киши, яъни халқнинг 22 проценти ўлдирилди ва қаттиқ азобланди. Ана шу мудҳиш рақамларни ҳеч қачон эсдан чиқариш мумкин эмас. Аммо Польшага етказилган зарарнинг миқдорини ҳатто шу рақамлар доираси билан чеклаб бўлмайди.

(Давоми иккинчи бетда).

УМУМАФРИКА МАДАНИЯТ ФЕСТИВАЛИ ИШТИРОКЧИЛАРИГА

Умумафрика маданият фестивали иштирокчиларини ва меҳмонларини самимий табриклайман.

Африка халқларининг тарихида нуфузли бу анжуман Африка қитъасидаги маданият ва санъат арбобларини бирлаштиришга шак-шубҳасиз хизмат қилади.

Ҳозирги мураккаб халқаро вазиятда маданият билан санъатнинг ижтимоий тараққиётга, тинчликни мустаҳкамлаш ва халқаро хавфсизлик ишига хизмат қилиши ғоят муҳимдир.

Африка мамлакатларининг маданият ва санъатни ривожлантиришда эришган ютуқлари совет кишиларига азиз ва қадрлидир.

Африка халқларининг қадимий ва эндиликда муваффақиятли ривожланиб келаётган, мустамлакачиларга қарши озодлик курашида, Африканинг бирлигини мустаҳкамлаш учун курашда муҳим роль ўйнаган маданияти бундан кейин ҳам ана шу олижаноб мақсадларга хизмат қилади, деб қатъий ишонч билдиришга руҳсат этгайсиз.

Фестивалнинг барча қатнашчиларини Африка маданиятининг халқаро кўриги бошланиши билан табриклайман ва уларга катта ижодий муваффақиятлар тилайман.

СССР Олий Совети Президиумининг Раиси
Н. ПОДГОРНИЙ.

ЎРИМ ИЛҒОРЛАРИГА ҚИЗИЛ БАЙРОҚЛАР

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети, Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиуми ва Ўзбекистон ССР Министрлар Совети ғалла ўрим-йиғими, давлатга дон сотиш, уруғлик ва ем фонди жамғариш ва донни ташиб олиш юзасидан областлар, районлар, совхозлар, ва республикадаги автоколонналар ўртасидаги социалистик мусобақанинг 1969 йил июль ойининг иккинчи ўн кунлигидаги якунларини кўриб чиқдилар.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети, Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиуми, Ўзбекистон ССР Министрлар Советининг кўчма Қизил байроғи **Қашқадарё областида** қолдирилди. (Область партия комитетининг секретари ўртоқ **Ғойибов,** область ижроия комитетининг раиси ўртоқ **Жалилов,** область қишлоқ хўжалик бошқармасининг бошлиғи ўртоқ **Жабборов,** область совхозлар трестининг директори ўртоқ **Оллоёров,** «Узсельхозтехника» область бирлашмасининг раиси ўртоқ **Рижков,** ун комбинати директори ўртоқ **Шарипов).** Бу область 69.9 процент майдондаги бошоқли дон экинларини ўриб олган, шу жумладан кейинги ўн кунда 27.5 процент майдондаги бошоқли дон экинларини саранжомлаган. давлатга дон сотиш йиллик планини 107.6 процент. шу жумладан. кейинги 10 кунликда 67.8 процент адо этган. уруғлик жамғариш планини 37,7 процент ҳамда ем жамғаришни 34,2 процент бажарган.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети, Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиуми ва Ўзбекистон ССР Министрлар Советининг кўчма Қизил байроқлари қуйидагиларга берилди:

Сурхондарё областининг Бойсун районига (район партия комитетининг секретари ўртоқ **Ҳолиқов,** район ижроия комитетининг раиси ўртоқ **Аъзамов,** район қишлоқ хўжалик бошқармасининг бошлиғи ўртоқ **Соатмуродов,** «Узсельхозтехника» район бирлашмасининг раиси ўртоқ **Равшанов).** Бу район 63.8 процент майдондаги бошоқли дон экинларини ўриб олган, шу жумладан, кейинги 10 кунда 15 процент майдондаги бошоқли дон экинларини саранжомлаган, давлатга дон сотиш йиллик планини 439 процент бажарган, шу жумладан кейинги ўн кунликда 92 процент адо этган. Уруғлик жамғариш планини 66.8 процент, ем жамғариш планини эса 62.8 процент бажарган. Байроқ Шеробод районидан олиб берилади.

Кўчма Қизил байроқ **Сурхондарё областидаги «Ўзбекистон» совхозига берилди.** (Совхоз директори ўртоқ **Ҳафизов,** партия ташкилотининг секретари ўртоқ **Ҳамзаев,** ишчилар комитетининг раиси ўртоқ **Шоймардонов).** Бу совхоз бошоқли дон экинларини ўриб олиш планини бажарган, кейинги ўн кунликда 23 процент ўсиш бўлишига эришган. дон тайёрлаш планини анча ошириб бажарган ва уруғлик жамғариш планининг 140,9 процент, ем жамғариш планининг эса 125.4 процент адо этилишини таъминлаган. Байроқ шу областдаги «Работ» совхозидан олиб берилади.

Кўчма Қизил байроқ **Ўзбекистон ССР Автомобиль транспорти ва тош йўллар министрлигининг 2504-автоколоннасига** берилди. (Автоколонна бошлиғи ўртоқ **Иошпе,** партия ташкилотининг секретари ўртоқ **Эрматов,** маҳаллий комитет раиси ўртоқ **Романов).** Бу автоколонна Қашқадарё областидаги Охунбобоев номли совхозда дон ташиш планини 106 процент бажарган. Байроқ Тошкент шаҳар автотрестининг терма автоколоннасидан олиб берилади.

Ғалла ўрим-йиғими илғорларини мукофотлаш учун Қашқадарё область ижроия комитетига 500 сўм, Бойсун район ижроия комитетига 300 сўм, Сурхондарё областидаги «Ўзбекистон» совхозига 200 сўм ва Ўзбекистон ССР Автомобиль транспорти ҳамда тош йўллар министрлигининг 2504 автоколоннасига 200 сўм ажратилди.

ТОШКЕНТ ОБЛАСТИ ҒАЛЛАКОРЛАРИНИНГ МЕҲНАТ ҒАЛАБАСИ

Область ғаллакорлари улуғ доҳий В. И. Ленин туғилган куннинг 100 йиллиги шарафига бошланган социалистик мусобақани кучайтириб, ғалладан мўл ҳосил етиштириш йўлида қатор тадбирларни амалга оширдилар ва дастлабки ютуқни қўлга киритдилар. 22 июлда область давлатга ғалла сотиш (шолидан ташқари) йиллик планини 101,6 процент адо этди. Давлат омборларига 14 минг тоннадан кўпроқ дон етказиб берилди.

Йиллик планнинг муваффақиятли бажарилишида Ўрта Чирчиқ, Бекобод, Бўка, Юқори Чирчиқ ва Бўстонлиқ районлари ғаллакорлари ўзларининг муносиб ҳиссаларини қўшдилар.

Областда давлатга ғалла сотиш қизғин давом этмоқда.

ПОЛЬША ТИКЛАНГАНЛИГИНИНГ 25 ЙИЛЛИГИ

ЎРТОҚ В. ГОМУЛКА НУТҚИ

(Боши биринчи бетда).

1939 йилда Польша территориясида яшаган ҳар бир минг поляк гражданидан 220 киши ўлдирилди, 37 киши оғир жароҳат олиб, инвалидликка ўтди, 100 га яқин киши сил касалига дучор бўлди, 100 дан ортиқ киши лагерларга ва мажбурий ишларга юборилди, 90 киши мол-мулкидан маҳрум этилиб, сургун қилинди, 150 киши бошпанасиз қолди.

Миллий бойликнинг қарийб 40 проценти тамомила яксон қилинди. Бу мол-мулкларнинг қиймати полякларнинг шундан аввалги икки авлоди қилган меҳнати натижаларига баравардир.

Ана шу мудҳиш якун босқинчилар жиноий планларининг, яшашга қобил бўлмиш поляк халқини тамомила қириб ташлаш планларининг бир қисминигина акс эттирар эди. Польшага ҳужум арафасида Гитлернинг сурбетларча айтган гапларига қараганда, ғолибларни ҳеч ким ҳукм қилишга журъат этолмайди.

Поляк халқини тамомила қириб ташлашдан иборат ана шу аҳмоқона планлар охиригача рўёбга чиқарилмаган экан, бунинг учун Совет Иттифоқидан, унинг қаҳрамон армиясидан астойдил миннатдор эканлигимизни ҳозирги кунда яна бир марта эсга олиб ўтишимиз керак.

Озодлик пайтини бир ҳафтага жадаллаштириш 20 минг гражданнинг ҳаётини сақлаб қолишимиздан далолат берар эди, чунки гитлерчилар мамлакатимизни оккупация қилиб туришнинг ҳар ҳафтасида ўрта ҳисобда шунча миқдордаги кишини ўлдирдилар.

Совет армияси фашизмни тормор келтиришда асосий роль ўйнади. Гитлерчилар армиясининг талафотлари тўғрисидаги махфий рапортлар шуни исбот этадики, 1939 йил 1 сентябридан тортиб, 1945 йил 20 апрелгача ўтган давр ичида қуруқликдаги гитлерчи қўшинлар барча талафотининг қарийб 80 процентининг яксон қилинишига Совет Армияси сабаб бўлган.

Совет Иттифоқи халқлари ғалаба қозониш учун беҳисоб қурбон бердилар. Уруш йилларида совет гражданларидан 20 миллион киши умумий ғалабамиз учун жонини фидо қилди. 600 минг совет солдати Польша тупроғида ҳалок бўлди. Европадаги барча социалистик мамлакатларнинг тупроғида совет жангчиларининг хоки бор.

Ишчилар синфи партияси поляк—совет иттифоқини миллий озодликнинг асосий воситаси ва Польша куч-қудрати ҳамда мустақиллигининг гарантияси деб билди. Бу иттифоқ иккинчи жаҳон уруши вақтида тарихий синовдан ўтди.

Ёш халқ ҳокимияти Совет Иттифоқи билан биргаликда душманга қарши кураш олиб борган халқнинг ҳарбий кучларини уюштириш билан бир вақтда ижтимоий тузумни социалистик негизда қайта қуришга киришди, чунки миллий озодликни меҳнаткаш халқнинг ижтимоий озодлиги билан чамбарчас бирга боғлаб боришгина Польшани янгидан вужудга келтиришга олиб кела олар эди ва ҳақиқатан ҳам шунга олиб келди. Шу йўл билан боргандагина мамлакат олдида турган асосий вазифаларни ҳал этиш ва мамлакат тараққиётининг янги истиқболларини таъминлаш мумкин эди.

Тарихимизнинг ўтмишдаги реакцион кучлари Совет Иттифоқига нисбатан ашаддий душманликни, ўтакетган антикоммунизмни ва Польшада урушдан аввалги тузумни тиклашга реакцион урунишни поляк демократияси лагери илгари сурган ва узоқни кўрадиган сиёсий фикрга қарама-қарши қўйдилар.

Поляк реакцияси лагери антигитлерчилар коалицияси тарқалиб кетишини кўзда тутиб, Ғарб давлатлари сийқаси чиқиб қолган эски режимни, буржуа тартибларини Польшага мажбуран қабул қилдира оладилар, деб умид боғлаган эди.

Реакциянинг ана шу даъволари ва Польшада ўз ҳокимиятини амалга оширишга интилиши, унинг ана шу ҳалокатли режалари Варшава қўзғолони фожиасига сабаб бўлди. Польша миллий озодлик комитети дастлабки кунлардаги жуда катта қийинчиликларни бартараф қилган, озод қилинган ҳар бир шаҳар гитлерчилар террорининг сўнгги қурбонларини дафн этиб, янги ҳаёт қурабошлаган чоғда, Польша миллий озодлик комитети аҳоли учун меҳнат ва турмушнинг элементар шароитларини таъминлаб бериш йўлида бутун куч-ғайратини сарф этган ва ғалабани тезлаштириш ҳамда Польшанинг позицияларини мустаҳкамлаш учун армияни вужудга келтирган бир пайтда реакция фақат бир бемаъни ғояни илгари сурди — озодликка эришишдан лоақал бир неча соат олдин бўлса ҳам мамлакат пойтахтида ўз ҳокимиятини, ўзининг «қонуний» ҳукуматини ўрнатишга ва поляк демократияси лагерини, бутун мамлакатни, шунингдек Совет Иттифоқи ва Европани содир бўлган факт олдида томошабин қилиб қўйишга интилди.

Улар ана шу реакцион, тор синфий мақсадларга эришмоқ учун оташин ватанпарварликдан, босқинчиларга нисбатан бўлган нафратдан, озодликка ташналикдан ва Ватанни қутқазиш учун энг кўп қурбон беришга шай бўлиб туришдан, яъни Варшаванинг бутун аҳолиси, хусусан унинг ёшларида бўлган туйғулардан макқорона фойдаландилар. Варшава қўзғолончилари жонажон шаҳарни, унинг фон Дем Бах эсэсчилари томонидан яксон қилинган бебаҳо моддий ва маданий бойликларини ҳимоя қилиш, гитлерчи жиноятчилар ваҳшиёна таъқиб этган ва қириб юбораётган аҳолини ҳимоя қилиш учун 63 кун мобайнида қаҳрамонона, лекин натижасиз кураш олиб бориб, мардлик мўъжизаларини кўрсатдилар.

Қўзғолон қилган Варшаванинг мағлубияти миллат бошига тушган фожиагина бўлиб қолмади, бу фожианинг оқибатлари кўп йиллар мобайнида ҳаётимизга салбий таъсир кўрсатди. Шу билан бирга ана шу мағлубият барча буржуа сиёсий кучлари, барча реакцион партиялар ва уларнинг муҳожирликдаги ҳукумати тарихан шарманда бўлганлигининг ҳам мудҳиш рамзи бўлди. Улар халқ йўлбошчиси ролини бажаришни даъво қилган эдилар, аммо ўзларининг тор синфий манфаатларини кўзлаб, халқни ҳалокат гирдобига ташламоқчи бўлдилар.

Шу сабабли янги, мустақил Польша учун олиб борган курашимиз эски тартиблар ҳукм сурган Польшага қарши кураш бўлиб қолиши, миллат бошига тушган фожиадан хулоса чиқариб олмаган ва хулоса чиқариб олишни истамаган Лондон реакциясига қарши кураш бўлиб қолиши керак эди.

Бир вақт ичида гитлерчилар Германиясига қарши миллий озодлик учун олиб борилган кураш ва халқ ҳокимиятини мустаҳкамлаш учун поляк реакциясига қарши олиб борилган кураш поляк халқининг ҳал қилувчи ғалабага эришувини таъминлай олар эди. Халқ Польшаси вужудга келган ўша кунларда революция динамизми миллий озодлик курашини ҳаракатга келтирган қудратли куч бўлди. Одер, Ниса дарёлари ва Балтика бўйи денгизи соҳилларида Польша давлатини янгидан вужудга келтиришдан иборат ватанпарварлик программаси эса инсонларнинг қалби ва ақл-идрокини революцион ижтимоий ўзгаришларга жалб этди.

Польшанинг янгидан вужудга келтирилишини Совет Иттифоқи армиясининг ғалабаси билан, ватанимизнинг келгусида мустақил яшашини эса социализм билан бирга қўшиб олиб борган янги сиёсий концепция (бу концепция гарчи оккупация давридагина Польша ишчи партиясининг программаси шаклида узил-кесил белгиланган бўлса ҳам) неча ўн йиллар мобайнида Польша ишчи ҳаракати тажрибасига танқидий баҳо бериш натижаси бўлди, бу концепция поляк халқининг бутун энг янги тарихи давомида олиб борган озодлик курашининг чуқур тарихий тажрибаси базасида ўсди.

Польша XVIII асрнинг охирида бўлиб юборилганидан кейин мустақилликка эришиш масаласи икки аср мобайнида жамиятимиздаги барча синфлар ва барча сиёсий гуруҳлар позициясининг энг тўғри мезони бўлди. Энг реакцион ижтимоий табақалар, аввало магнатлар орасидан чиққан реакцион табақалар, ўзларининг синфий имтиёзларини сақлаб қолиш ва ҳимоя қилиш манфаатларини кўзлаб, золимлар билан тил бириктирдилар. Аммо кучли ватанпарварлик ва озодлик руҳи билан суғорилган халқнинг ғоят кўпчилиги миллий мустақиллик учун курашдан ҳеч қачон воз кечмади.

Поляк ватанпарварларининг янги авлодлари ўз юртида ва унинг чегараларидан ташқарида, ватанни озод қилиш ишига хизмат қилиш учун андаккина бўлса ҳам имконият туғилган ҳамма жойда фидокорлик ва қаҳрамонлик билан қаттиқ кураш олиб бориш йўлига ўтдилар. Улар миллий озодлик қўзғолонларида ҳалок бўлдилар. Наполеоннинг буюк урушлари даврида жанг майдонларини ўз таналари билан қопладилар, баррикадаларда жанг қилдилар. Париж коммунасини қаҳрамонона ҳимоя қилдилар. Улар император ва монарх қўшинларининг ҳарбий кийимларини кийиб кўпинча ўзгаларнинг манфаатлари учун жанг қилдилар. Европа ва бошқа қитъалардаги жанг майдонларида поляк солдатлари ҳалок бўлди.

Сон-саноқсиз қурбонлар ва қаҳрамонона ҳаракатлар поляк халқини мардлиги ва жасорати учун ҳўжа кўрсинга мақташдан ва ҳеч кимни ҳеч нарсага мажбур қилмайдиган «жафокаш Польша»га таъзия сўзларидан бошқа натижа бермади. Аммо ана шу қурбонлар ва қаҳрамонона ҳаракатлар халқни мустақилликка яқинлаштирмади. Европада белгиланган тартиб Польша мустақиллиги йўлида ғов бўлиб турарди. Асоратга солувчи уч давлат — Пруссия, Россия ва Австриянинг муқаддас иттифоқи шу тартибга асос қилиб олинган эди. Поляк озодлик кучларининг ҳар бир ҳаракати бу иттифоқни мустаҳкамлашгагина олиб келар эди. Шу билан бирга Европанинг ўша даврдаги давлатларидан бирортаси ҳам, сиёсий кучларнинг бирортаси ҳам поляк халқининг ўз давлатини тиклаш йўлидаги ниятларини рўёбга чиқаришдан манфаатдор эмас эди, бунга тайёр эмас эди, шу билан бирга шундай қилишга қодир ҳам эмас эди.

Революцион пролетар ҳаракатигина революциянинг мустақиллик байроғини баланд кўтарди. Бу ҳаракат Европада ҳукм сурган феодал-буржуа тартибини ағдариб ташлашга интилди.

I Интернационал ўзининг биринчи йиғилишида Маркс билан Энгельснинг таклифига биноан поляк халқининг ўз миллий мустақиллигини қарор топтиришга бўлган сўзсиз ҳуқуқини эълон қилган пайтдан буён Польша мустақиллиги ишчи социал революция ишининг ажралмас қисми бўлиб қолди. Поляк ишчилар ҳаракати ва унинг марксчи партиялари вужудга келиши биланоқ асоратга солувчи мамлакатлардаги социалистик революцияга умид боғладилар.

Бу умидлар бизнинг асримизда, Россиядаги биринчи социалистик революция ғалаба қилганидан кейингина рўёбга чиқди. Улуғ Октябрь социалистик революцияси кучлар нисбатини тубдан ўзгартириб юборди ва бу билан Польшага мустақиллик йўлини очиб берди. Европа реакциясининг таянчи бўлган чоризм ағдариб ташланди, бошқа золимларнинг тож-тахтлари ҳам улоқтириб ташланди. Совет ҳокимияти биринчи марта Польшанинг ва бошқа мазлум мамлакатларнинг ўз тақдирини ўзи белгилаш ва давлат мустақиллиги ҳуқуқини эълон қилди. Революциянинг ҳаётбахш таъсири бутун Европадаги прогрессив кучларни мустаҳкамлади ва поляк халқи олдида озодлик йўлини очиб берди.

Польша 1918 йилда мустақилликка эришди, аммо бу мустақиллик барқарор ва мустаҳкам эмас эди. Давлат ҳокимияти реакцион кучлар қўлига ўтди. Бу реакцион кучлар тарихнинг фожиали тажрибасидан хулоса чиқара олмадилар ва революцион ўзгаришлар теварагида рўй берган воқеаларни тушуна олмадилар. Улар Совет Иттифоқини ўзларининг асосий душмани деб ҳисобладилар. Уларнинг сиёсий концепциялари эски шляхта Речь Посполита традицияларидан келиб чиқар эди. Улар меҳнаткаш омманинг революцион ҳаракатига ва ҳар қандай прогрессив интилишларига душманлик руҳи билан суғорилганди. Совет Иттифоқи ва коммунизмга нисбатан душманлик гирдобига тушиб қолган ҳамда ижтимоий ва иқтисодий проблемаларнинг бирортасини ҳам ҳал этишга қодир бўлмаган буржуа-помешчик ҳукмдорлар мамлакатни иқтисодий ва сиёсий ҳалокат сари олиб келишди. Кучсиз, яккаланиб қолган ва Ғарбдаги империалистик давлатларга қарам бўлган II Речь Посполита вужудга келганидан 20 йил кейин гитлерчи галаларнинг зарбалари остида ҳалок бўлди.

Поляклар мустақилликни яна тиклаш йўлларини қидириб топишга уриниб, иккинчи жаҳон урушининг ҳамма фронтларида — ўз ватанида ва унинг чегараларидан ташқарида қонга беландилар, бутун Европадаги жанг майдонлари поляк солдатларининг қабристонлари билан қопланди. Аммо қурбонлар беҳудага кетмади. Поляк солдати ўз ватанида, яширин шароитда ёки чет элларда, Шарқда ёки Ғарбда жанг қилмасин, ҳамма жойда ашаддий душман — гитлерчи босқинчиларга қарши курашди. У қаерда ўз қонини тўкмасин, Польша учун деб қон тўкди. Лекин поляклар қандай байроқлар остида жанг қилмасин, бу байроқларнинг ҳаммаси ҳам Польшанинг мустақиллигига олиб келди, деб бўлмайди.

Польша бўлиб олинган ва урушлар ўртасидаги йигирма йиллик даврда жамиятимизнинг талайгина қисми онгида пайдо бўлган традицион ғоялар ва реакцион сиёсий тасаввурлар доирасидан ажралиб чиққан ижтимоий ва сиёсий кучларгина Польша мустақиллиги ва уни қайтадан тиклашнинг реал йўлини белгилаб бердилар.

Объектив шарт-шароитларга кўра, Польшанинг мулкдор синфлари ва уларнинг манфаатларини ифода этган реакцион сиёсий кучлар мустақиллик учун курашнинг ҳақиқий программасини белгилаб беришдан ожиз эди. Чунки Польшанинг мустақилликка эришуви биринчи социалистик давлатнинг яқинлашиб қолган ғалабаси билан ва жаҳондаги кучлар нисбатида империалистик давлатларнинг зарарига бўлган чуқур ўзгаришлар билан боғлиқ эканлиги каби факт тобора яққол намоён бўлмоқда эди. Бу ўзгаришлар мулкдор синфларнинг манфаатларига ва уларнинг «икки душман» концепциясига зид эди. Бу концепция доим уларнинг сиёсатига асос қилиб олинган эди. Бу сиёсат реакцион лагерни боши берк кўчага киритиб қўйганлигига ҳам сабаб шу. Аммо шуни таъкидлаб ўтиш керакки, жамиятимизнинг кенг ва чуқур ватанпарвар доиралари, ўз объектив манфаатлари нуқтаи-назаридан мулкдор синфлар билан боғланмаган доиралари ўша даврда традицион бўлиб қолган анахроник сиёсий ва ижтимоий тасаввурлардан ҳали юқори даражага кўтарила олмаган эди.

Польша ишчилар синфи тарихий даврнинг ҳақиқий талабларини ҳаммадан кўра яхшироқ тушунди, чунки унинг объектив манфаатлари мустақилликка эришишни ва урушдан кейин Польшада ҳам, умуман Европада ҳам социалистик ижтимоий тартиб ўрнатишни тақозо этди. Поляк пролетариатининг синфий манфаатлари билан Польшанинг миллий манфаатлари ўртасида принципиал бирлик бор эди. Шу сабабли ишчилар синфининг сиёсий ғояларини акс эттирувчи ва унинг тарихий интилишлари ҳамда орзу-тилакларини ифода этувчи поляк ишчилар партияси — марксчи-ленинчи партия Польшани қайтадан тиклаш концепциясининг ижодкори бўла олар эди ва бу концепциянинг ижодкори бўлди ҳам.

Совет Иттифоқининг фашизм устидан қозонган ғалабаси Польшага фақат озодлик келтирибгина қолмади. Бу ғалаба поляк ишчилар синфи учун, поляк меҳнаткаш халқи учун ҳокимиятни қўлга олишнинг ва Польшани империалистик система орбитасидан чиқариб олишнинг тарихий имкониятини ҳам яратиб берди. Бундан 25 йил муқаддам поляк демократиясининг лагери Польша ишчилар партияси раҳбарлигида шу имкониятдан фойдаланишга ва мамлакатимизни янги, социалистик тарихий йўлга олиб чиқишга муваффақ бўлди.

Польша мустақиллиги масаласи социализм билан чамбарчас боғланганлигини, Ватанимиз фақат социалистик давлат сифатидагина Европа харитасида тура олиши мумкинлигини, муваффақиятли ривожлана олиши ва ўзини хавфсизликда ҳис қила олиши мумкинлигини тарих исботлаб берди.

Олий сейм!

Озодликка эришганимиздан бери босиб ўтилган йўлга, ишчилар синфининг ва барча меҳнаткашларнинг фидокорона меҳнати билан яратилган моддий бойликларнинг кўплигига, ижтимоий турмушнинг ҳамма соҳаларида эришилган ютуқларга, Халқ Польшасининг Европадаги тинчлик ишига қўшган ҳиссасига ва унинг социалистик давлатлар оиласидаги позициясига қайрилиб қарасак, бугун биз туғаллаётган 25 йиллик давр поляк халқининг тарихида энг катта бурилиш қилинган ва айни вақтда энг самарали давр бўлганлигини яққол кўрамиз.

Шу даврда бизнинг олдимизда учта энг катта вазифа турди. Поляк халқининг энг юксак манфаатлари шу вазифаларни ҳал этишни талаб қилмоқда эди.

Биринчидан, Польша давлатини янги одилона чегаралар доирасида қайта тиклаб олиб, унинг мустақиллигини, хавфсизлигини ва тинч келажагини таъминлаш керак эди. Бу вазифани фақат социалистик система доирасида, Совет Иттифоқи билан ва янгидан барпо қилинган бошқа социалистик давлатлар билан мустаҳкам иттифоқ бўлиб ҳал қилиш мумкин эди.

Иккинчидан, кучли халқ ҳокимиятини янгидан барпо қилиш зарур эди. Бу ҳокимият социалистик қайта қуриш ишини амалга оширишни, янги туғилиб келаётган социалистик тузумни душманларнинг тажовузидан ҳимоя қилишни ва бу тузумнинг муваффақиятли ривожланишини таъминлаши лозим эди. Бу вазифани фақат ишчилар синфи ва унинг марксча-ленинча партияси етакчилигидагина ҳал қилиш мумкин эди.

Учинчидан, мамлакатни вайронгарчиликдан чиқариб қаддини ростлаб олиш, вақт жиҳатидан мусобақада ютиб чиқиш ва XVII асрдан бошлаб Польшада магнат-шляхталар ҳукмронлиги, сўнгра босқинчилар ва ниҳоят II Посполита Речи даврида, помешчиклар ва капиталистлар ҳукмронлиги даврида вужудга келган қолоқликни тугатиш керак эди. Бу вазифани фақат социалистик қурилиш йўлида ҳал қилиш мумкин эди.

Бугун биз ўтган йигирма беш йиллик даврни якунлар эканмиз, бу вазифалар муваффақиятли ҳал қилинди, деб тўла масъулият ҳисси билан халқимизга айтишимиз мумкин.

Буг дарёсидан Одер билан Нейс дарёларигача чўзилган ҳозирги Халқ Польшаси кучли ва хавф-хатардан амин мамлакат бўлиб, унинг атрофидаги чегаралар дўстлик ва тинчлик чегараларидир. Унинг халқ ҳокимияти социализм ғалабаларини ҳушёрлик билан қўриқлаб турибди. Польша шундай мамлакат бўлиб қолдики, унинг бу йилги миллий даромади урушдан олдинги энг сердаромад йилнинг миллий даромадидан қарийб беш баравар ошиб кетди.

25 йил ичида эришилган муваффақиятлар катта куч ва бир талай фидокорликлар талаб қилди. Бизга тухматлар ва ҳужумлар қилишдан бир дақиқа ҳам тўхтамаган реакция томонидан, социализмнинг ички ва ташқи душманлари томонидан қутуриб қилинаётган қаршиликни даф қилиш билангина чекланиб қолмаслигимиз керак эди. Бизга бениҳоя вайроналиклар, қолоқлик ва нодонлик, ёмон одатлар ва анархистик худбинлик традицияларининг юки мерос бўлиб қолган эди. Бизнинг тажрибамиз ва малакали кадрларимиз йўқ эди. Модомики, биз кечаги куннинг кучларига бас келиб, ҳамма қийинчиликларни енгиб чиққан эканмиз, модомики биз ўзимизнинг заифлигимизни ва хатоларимизни енгишга ва тарих бизнинг олдимизга қўйган вазифаларни ҳал этишга муваффақ бўлган эканмиз, бунга биз партиямиз ва унинг атрофида халқ бирлиги фронтида жипслашган поляк социалистик демократияси кучлари ҳамиша келажакни ифодаловчи кучлар бўлганликлари, Польша тақдирини янги, прогрессив ижтимоий система билан, социализм билан боғлаганликлари туфайли эришдик.

Ўтган йигирма беш йил давомида иқтисодий ривожланишимизнинг ўсиш суръатлари жаҳондаги энг юксак суръатлардан бири бўлди. Бутун мамлакатнинг социалистик индустрлаштирилиши, йирик замонавий саноат вужудга келтирилиши иқтисодий ва ижтимоий юксалишнинг жуда бақувват таянчи бўлди. Польшада саноат маҳсулоти ишлаб чиқариш урушдан олдинги даврдагига нисбатан 14 баравар кўпайди. Ишчи ва хизматчилар сони 4,5 баравар ошди.

Шу йиллар мобайнида биз минглаб саноат корхоналарини — шахталар, металлургия заводлари, фабрикаларни ишлаб чиқаришнинг, айниқса металлургия, машинасозлик ва химия саноатининг бутун-бутун янги тармоқларини қурдик ва кенгайтирдик; бир вақтлар камбағал ва қолоқ бўлиб келган территорияларда янги саноат округларини бунёд қилдик. Алоқа йўллари шоҳобчаларини — темир йўл транспорти, автомобиль ва денгиз транспорти шоҳобчаларини кенгайтирдик ва модернизация қилдик, мутахассисларнинг янги кадрларини, малакали ишчилар, техниклар ва инженерларнинг кўп сонли отрядларини тайёрладик.

20 ёш ва ундан юқори ёшдаги ҳар юз кишига ҳисоблаганда 1968 йилда олий ва ўрта маълумотли 28 киши тўғри келди, яъни 1938 йилдагига нисбатан 12 баравар кўпайди.

Мамлакатнинг социалистик индустрлаштирилиши халқнинг жонли кучларини беҳуда сарфлашни тугатди, деҳқончилик районларида жойлашган зич аҳолини иш билан таъминлади ва ишсизликни тугатди. Қишлоқ хўжалигидан бошқа тармоқларда ишлаб турган кишилар салкам уч миллион киши эди, энди бундай кишилар кўпайиб, ўн миллиондан ошиб кетди. Урушдан олдинги Польша қишлоқ хўжалик мамлакати эди, ундаги аҳолининг учдан бир қисми қишлоқ хўжалигидан бошқа соҳаларда ишлаб тирикчилик ўтказар эди ва аҳолининг фақат 30 процентигина шаҳарларда яшар эди. Эндиликда Польша аҳолисининг учдан икки қисми қишлоқ хўжалигидан бошқа соҳаларда ишлаб турибди, қайта тикланган ва тез ўсиб бораётган шаҳарларда аҳолининг ярмидан кўпроғи яшамоқда.

Саноат етказиб бераётган воситалар негизида қишлоқ хўжалиги анча ривожланди ва модернизациялаштирилди. Ҳозирги вақтда хайдаладиган ернинг ҳар бир гектаридан ўттизинчи йиллардагига нисбатан икки баравар кўп маҳсулот олмоқдамиз, аммо қишлоқ хўжалигида шуғулланаётган кишиларнинг сони эса ярим баравар камайди. Урушдан кейинги биринчи йилдагига нисбатан қишлоқ хўжалигининг ялпи маҳсулоти қарийб 3,5 баравар, чорвачилик маҳсулоти 4 баравар кўпайди.

Ғарбий ерларни биз хонавайрон ҳолда қабул қилиб олган эдик. Биз мана шу Ғарбий ерларни ғоят қисқа муддат ичида қайта тиклаб олдик ва экономикасини ривожлантирдик. Ҳозирги кунда шу ерларда ҳаёт булоқдай қайнамоқда, иш ва ўқиш жўш урмоқда. Бу ерлар Польшанинг қолган қисми билан батамом қайта қўшилди. Бу ерларда тўққиз миллионга яқин поляклар яшаб турибди, буларнинг ярмиси ўша ерларнинг ўзида туғилиб ўсди. Ғарбий ерлар миллий даромаднинг 23 процентга яқинини бермоқда.

Мана шу йилларнинг ҳаммаси давомида Польша ёппасига қурилиш майдони бўлиб келди. Социализмнинг янги қурилишларида ҳар йил юз минглаб кишилар янги саноат корхоналарини, янги уй-жой районларини, янги мактаблар ва даволаш муассасаларини бино қилиш билан шуғулландилар. Қурилиш миқёси йилдан-йилга кенгайиб борди. Аҳоли жон бошига ҳисоблаганда бу йил урушдан кейинги биринчи қайта тиклаш йилидагига нисбатан қарийб ўн баравар кўп бино қурилди. 1961 йилнинг таққосланувчи нархлари билан ҳисоблаганда 25 йил давомида биз асосий фондларни кўпайтиришга ва халқ хўжалигимизни ривожлантиришга 2.150 миллиард злотих пул сарфладик. Шундан 847 миллиард чамаси злотихни кейинги беш йил ичида сарфладик.

Халқ хўжалигининг барқ уриб тез ривожланиши ижтимоий истеъмолни ўстиришни ҳамда шаҳар ва қишлоқ аҳолисининг моддий, социал ва маданий даражасини оширишни таъминлади.

Энг қимматли озиқ-овқат маҳсулотларини — гўшт, ёғ ва шакарни истеъмол қилиш аҳоли жон бошига ҳисоблаганда урушдан олдинги даврдагига нисбатан уч баравар кўпайди, кийим ва пойафзалларни истеъмол қилиш эса икки-уч баравар кўпайди. Рўзғорда узоқ вақт фойдаланиладиган молларнинг миқдори таққослаб бўлмас даражада кўпайди.

Саккиз ярим миллион янги уй-жой хоналари қурилганлиги туфайли аҳолининг уй-жой шароити, гарчи ҳануз етарли бўлмаса-да, тубли равишда яхшиланди. Мамлакатимиз аҳолисидан ҳар уч кишининг бири янги уйларда яшаб турибди. Бу эса айни вақтда квартираларнинг обод ва шинам бўлиб, коммунал таъминоти анча юқори стандартга кўтарилганлигини билдиради.

Социал ғалабалар, отпуска олиш ҳуқуқлари, социал страхованиедан фойдаланиш ҳуқуқлари, шунингдек соғлиқни сақлаш жиҳатидан ҳозирги вақтда Польша жаҳоннинг етакчи давлатларидан бири бўлиб қолди. Бизнинг мактаб системамиз муттасил такомиллашиб бормоқда ва ҳозирги вақтда ёшларнинг 85 процентини ўз ичига олади. Бизнинг мактаб системамиз бу ёшларнинг ўрта мактаб ҳажмида профессионал таълим ёки ўрта таълим олишига имконият бериб, ёшларнинг тобора кўпроқ қисмига олий таълим олиши учун ҳам йўл очиб бермоқда.

Польшанинг янги ижтимоий тузуми реакцион кучларга қарши курашда мустаҳкамланди ва ўтган йигирма беш йил давомида сиёсий турмушнинг шундай формаларини вужудга келтирдики, бу формалар ривожланишнинг социалистик йўлини омманинг тобора кенг ташаббускорлиги билан, ижодий танқидни авж олдириш ҳамда миллион-миллион гражданларни экономикани бошқариш ва унга раҳбарлик қилишга қатнаштириш билан қўшиб олиб боришга имкон бермоқда. Бу тузумда бир-бири билан рақобат қиладиган сиёсий партияларга ўрин йўқ, социализм душманларига йўл очиб берадиган ва жамият энергиясини беҳуда можаролар билан банд қилиб бефойда сарфлашга олиб келадиган кучларнинг бир-бирлари билан эркин ўйнашишларига ўрин йўқ.

Икки системага бўлинган ҳозирги дунёда социализм кучлари билан империализм кучлари ўртасида шиддатли кураш бўлиб турибди. Мана шу дунёда бизнинг бурчимиз шуки, ҳар бир босқичда ишчилар синфининг ва шу синф партиясининг давлат ва халқ ҳаётида раҳбарлик ролини таъминлашимиз лозим.

Халқимиз ўз мамлакатининг қиёфасини ўзгартириб, айни вақтда эксплуататор синфларсиз, ижтимоий антогонизмсиз янги жамиятга, эркин меҳнат аҳллари жамиятига айлана борди.

Ишчилар синфи халқимизнинг энг кўп сонли ва етакчи кучи бўлиб қолди. Ҳозир унинг сафларида 6 миллион киши бор. Унинг ядроси қарийб уч ярим миллион кишилик саноат ишчиларидан иборат бўлиб, булар ёшлар бўлсалар ҳам, аммо энг малакали, энг ўқимишли ва маданиятли кишилардир.

Ҳамма соҳаларда малакали, ўқимишли ақлий меҳнат ходимларидан иборат бўлган янги социалистик зиёлиларнинг сафлари бир неча марта кўпайди. Олий маълумотли кишилар сони 570 мингдан ошиб кетди, буларнинг 90 проценти эса Халқ Польшасида олий ўқув юртларини тамомлаб чиққан кишилардир. Халқ хўжалигимизда ишлаб турган тўрт ярим миллиондан кўпроқ киши ўрта маълумотга эга. Ҳозирги вақтда Польша халқ хўжалигида урушдан олдинги вақтга қараганда 11 баравар кўп инженер ва 10 баравар кўп техник ишлаб турибди.

Қишлоқда асосий ижтимоий группа ўрта деҳқонлардан иборат бўлиб қолди. Шу билан бирга уларнинг айирбошлаш соҳасида ҳам, ишлаб чиқариш соҳасида ҳам умумлаштирилган планли хўжалик билан алоқаси тўхтовсиз кенгайиб бормоқда. Қишлоқ хўжалигида ва қишлоқнинг ижтимоий ҳаётида давлат қишлоқ хўжаликларининг аҳамияти муттасил ўсиб бормоқда, шунингдек тобора кўпайиб бораётган қишлоқ зиёлилари кадрларининг, айниқса қишлоқ хўжалиги мутахассисларининг роли ўсиб бормоқда. Қишлоқ зиёлилари бизнинг қишлоқ хўжалигимизда тараққиётни амалга оширмоқдалар ва тобора юксак деҳқончилик маданиятини жорий қилмоқдалар.

Содир бўлаётган мана шу силжишларнинг катта жараёни ҳали асло тугагани йўқ. Жамиятимиз структурасининг ўзгариши, шу билан бирга эса унинг маънавий қиёфасининг, онгининг ўзгариши давом этмоқда. Янги иқтисодий шароитлар синфий зиддиятларни тугатишга ёрдам бермоқда, лекин эски тафаккурнинг ва буржуа ахлоқининг сарқитлари, социализмга ёт бўлган миллатчилик хурофотлари, шунингдек реакцион анъаналар йўқолиб кетгани йўқ. Булар турли ижтимоий табақалар онгида доғ бўлиб турибди. Бу сарқитларни биринчи галда социализмга душман ташқи кучлар, империалистларнинг пропаганда ва диверсия марказлари авж олдирмоқда, улар тинч ривожланишимизга ва халқнинг бунёдкорлик меҳнатига халақит бермоқ учун, миллий турмушимизнинг негизи бўлган халқ ҳокимиятини бўшаштирмоқ ҳамда Совет Иттифоқи билан ва барча социалистик давлатлар ҳамдўстлиги билан бузилмас алоқамизни, иттифоқимизни ва дўстлигимизни бўшаштирмоқ учун йўлимизда учраётган ҳар бир қийинчиликдан, ҳар бир муваффақиятсизликдан фойдаланишга уринмоқдалар.

Шу сабабли янги социалистик муносабатларга ва синфсиз жамият қуриш мақсадларига жавоб берувчи халқнинг маънавий-сиёсий бирлиги фақат курашда, орқага тортаётган ёки ривожланишимизнинг йўлини ўзгартиришга интилаётган нарсаларнинг ҳаммаси билан олиб борилаётган курашда, халқнинг социалистик онги учун, гражданларнинг шахсий манфаатларини мамлакатнинг асосий манфаатлари билан бир бутун қилиб қўшиш учун, халқимизни руҳлантирувчи ватанпарварликни интернационализм билан ва қардош халқларга дўстлик ҳислари билан қўшиш учун олиб борилаётган курашдагина шаклланиши ва мустаҳкамланиши мумкин.

Поляк халқининг чорак аср ичида яратган ҳамма нарсаси Европадаги тинчлик билан чамбарчас боғланган.

Европадаги социалистик давлатларнинг озодлик кураши оловларидаёқ тобланган, синфий ва миллий манфаатларнинг муштараклиги билан, мақсадлар ва интилишларнинг муштараклиги билан тош-метин бўлиб мустаҳкамланган иттифоқи мана шу йиллар давомида қудратли мудофаа кучига айланди ва бутун дунёда тинчликнинг асосий таянчи бўлиб қолди.

Жаҳондаги кучларнинг нисбатини ўзгартириб юборган шу иттифоқ туфайли тез фурсатда Европа ўзининг энг янги тарихидаги ғоят зўр санани — урушсиз ўтган даврнинг 25 йиллигини нишонлайди. Бироқ, бундан бизнинг қитъамизда тинчлик таъминланган, деган маъно келиб чиқмайди.

Европада тинчлик ва хавфсизлик проблемаси аввалгидек очиқ проблема бўлиб, ҳал этилиши лозим бўлиб қолмоқда. Европада ҳозирги вақтда уруш можаролари деярли мумкин бўлмайдиган бир нарса бўлиб қолгач бўлса ҳам, аммо урушнинг пинҳоний хавфи ҳануз мавжуд бўлиб турибди ва бу хавф империалистик давлатларнинг сиёсатидан, айниқса Ғарбий Германиядаги муайян доираларнинг, иккинчи жаҳон урушида гитлерчилар фашизмини енгиб чиққан халқлар ғалабасининг натижаларини йўқ қилишга интилишдан ва аввало Европадаги мавжуд давлат чегараларини ўзгартиришга интилишдан шу кунгача воз кечмаган доираларнинг сиёсатидан келиб чиқмоқда.

Мана шу ғоят очиқ кўриниб турган маънодагина биз, аввало, Германия Федератив Республикасининг сиёсатини назардан кечириб, унга баҳо бераётирмиз. Европадаги мавжуд чегараларни, шу жумладан, Одер ва Лужицкая Ниса дарёлари бўйлаб ўтган чегараларни, шунингдек ҳар икккала герман давлати — Германия Демократик Республикаси билан Германия Федератив Республикаси ўртасидаги чегараларни тан олиш қитъамизнинг тинч ривожланиши ва Европадаги барча халқларнинг ҳавфсизлигини таъминлаш учун асосий шарт эканлиги Боннда ҳам заррача шубҳа туғдирмаса керак.

Польша билан Германия Демократик Республикаси ўртасида Згожельцда ўз вақтида имзоланган шартнома Одер ва Лужицкая Ниса дарёлари бўйлаб ўтган чегараларни тан олгани каби шу чегараларни узил-кесил тан олиш масаласи бўйича Польша билан Германия Федератив Республикаси ўртасида шартнома тузишни биз шу йил 17 майда юқорида айтилган фикрни кўзда тутиб таклиф қилган эдик. Бизнинг шу таклифимиз тўғрисида Германия Федератив Республикасида ғайри-расмий равишда айтилган гапларнинг мазмунига бугун бу ерда муфассал тўхталиб ўтмоқчи эмасмиз. Чунки, шу гапларнинг мазмунидан миллатчиликни ва реваншизмни қай даражада чиқариб ташлаш кераклигини белгилаб олиш мумкин бўлган вақт келганидагина шу вақтнинг ўзи баҳо бериш ва анализ қилиш учун энг яхши пайт бўлади, деб ўйлаймиз. Мана шу «ўнг томондан қувиб ўтиш» ҳозирги сайлов олди даврида сайловчиларнинг кўпроқ овозини олиш кетидан кўр-кўрона қуваётган Германия Федератив Республикасидаги айрим сиёсий партиялар ва баъзи ҳукмрон доираларнинг хатти-ҳаракатини кўрсатиб турибди. Бу нарса биз қўйган таклифларимизга ҳамон жавоб кутаётганлигимизни билдиради.

Бироқ биз Ғарбий Германия ҳукмрон доираларининг ўз жамиятига нисбатан тутган позициясидан хулосалар чиқариб олмаслигимиз мумкин эмас. Уларнинг ўз позицияларини миллатчилик негизига қуришлари, халқни хом хаёллар билан маҳлиё қилаберишлари, империалистик ва гегемончилик традицияларини — «Дойчланд, Дойчланд юбер аллес» («Германия, Германия — ҳаммадан улуғ».—Редакция)ни тарғиб қилаётган ва қайта тиклаётган кучларга бўйсуниш Германияга ҳам, Европада кескинликни юмшатиш ва тинчлик ишига ҳам ҳеч бир яхшилик келтириши мумкин эмас.

Бундестагга ўтказиладиган сайловлар Германия Федератив Республикасининг ички иши. Бироқ милитаризм, миллатчилик ва реваншизм кучлари шу сайловлардан кейин мустаҳкамланадими ёки бўшашиб қоладими, деган масалага Европа бефарқ қараши мумкин эмаслигини Бонн яхши тушунаётган бўлса керак.

Бизнинг таклифимиз тўғрисида Германия Федератив Республикаси ва бошқа Ғарб давлатларида ғоят кенг миқёсда фикрлар баён қилинганлиги, немис жамоатчилиги орасида шу таклифлар атрофида авж олиб кетган кенг мунозара Польшанинг Ғарбий чегараларини тан олиш проблемаси тўла-тўкис ва узил-кесил ҳал қилиш учун етилганлигини ва бу проблемани ҳеч ким кун тартибидан олиб ташлашга қодир эмаслигини кўрсатиб турибди.

Бундестагга сайловлар ўтказилгандан кейин янги ҳукумат тузувчиларнинг Польша билан ва Шарқий Европадаги бошқа социалистик давлатлар билан муносабатларни юмшатишга ва нормаллаштиришга интиламиз, деб ўзлари берган ваъдаларни ростга чиқаришни ўйлаб кўришлари учун вақт бор.

Социалистик мамлакатлар Европа хавфсизлиги ва ҳамкорлиги масалаларига бағишлаб Умумевропа Кенгаши чақиришни Будапешт мурожаатида таклиф қилиб, бу соҳада ташаббус кўрсатдилар.

Қитъанинг келажагини ҳал қиладиган энг муҳим проблемаларни ҳеч қандай дастлабки шартлар қўймай муҳокама қилмоқ учун Европа давлатларининг ҳаммасини битта стол атрофига тўплаш социалистик мамлакатларнинг муштарак мақсадидир.

Европанинг бир қанча носоциалистик мамлакатларида бизнинг таклифимиз тўғрисида ижобий фикрлар баён қилинганлигидан мамнун бўлганлигимизни билдирамиз. Бироқ биз кенгаш чақириш идеясига тўппа-тўғри ёки бевосита ҳужум қилаётган овозларни ҳам назар-эътибордан четда қолдирмаймиз. Кескинликнинг сақланиб қолишидан манфаатдор бўлган «совуқ» уруш кучлари таслим бўладилар, деб ўйлаш ўринсиз бўлур эди. Улар Кенгашни бениҳоя орқага сура бериб, уни барбод қилмоқчилар.

Европа Кенгашининг мақсади Европада коллектив хавфсизлик тўғрисидаги шартномани тайёрлашдан иборат бўлиши лозим. Бунда гап, аввало, Европадаги тинч халқаро муносабатларнинг асосларини таъминлаш тўғрисида, чунончи, Европадаги мавжуд территориал-сиёсий аҳволни тан олиш ва ҳурматлаш, халқаро муносабатларда куч қўлланишдан ва куч қўлланмоқчи бўлиб таҳдид қилишдан воз кечиш, бошқа давлатларнинг ички ишларига аралашишга йўл қўймаслик ва келгусида туғиладиган низоли масалаларнинг ҳаммасини тинч музокаралар олиб бориш йўли билан бартараф қилиш тўғрисида бораётир.

Қуролсизланишга доир зонал чоралар кўриш масалалари ҳам муҳокама қилиниши керак. Ядро қуролини тарқатмаслик тўғрисидаги шартнома амалга оширилаётган пайтдан бошлаб бу масалалар актуал масалалар бўлиб қолади. Шунингдек, иқтисодий, илмий-техникавий ҳамкорлик ва бошқа соҳалардаги ҳамкорлик проблемалари ҳам муҳокама қилиниши керак.

Хуллас, бунда гап турли ижтимоий тузумдаги давлатларнинг тинч-тотув яшаши принципларига таянувчи программа тўғрисида бораётир. Бу программага амалий ёндошиш, Европанинг келажагини ҳал қиладиган энг муҳим сиёсий проблемалардан бўйин товламаслик керак.

(Давоми учинчи бетда).

ПОЛЬША ТИКЛАНГАНЛИГИНИНГ 25 ЙИЛЛИГИ

ЎРТОҚ В. ГОМУЛКА НУТҚИ

(Боши иккинчи бетда).

Қуролланиш пойгасидан ва оғир юкидан халос бўлган, урушнинг олдини олишга астойдил интилиш билан, кенг иқтисодий илмий-техникавий ҳамкорликка интилиш билан бирлашган Европа олдида халқларнинг турмуш даражасини оширишнинг кенг истиқболи очилади.

Тинч-тотув яшаш сиёсатини ҳамиша ўтказиб келган Халқ Польшаси Умумевропа хавфсизлик ва ҳамкорлик системасини вужудга келтириш чораларини кўрмоқ учун аввалдагидек куч ва ғайратни сарфлай беради.

Олий сейм! Ўтган 25 йил давомида поляк халқи Халқ Польшасининг бақувват ва мустаҳкам биносини қурди, Ватанимизнинг янада муваффақиятли ривожланиши учун яхши шарт-шароит вужудга келтирди. Бироқ биз қўлга киритган натижаларни ҳаддан ташқари мақтай бериб ўзимизни бўшаштирмаслигимиз лозим, чунки ҳаёт ҳеч қачон бир жойда турмайди.

Социализмнинг капитализм билан жуда катта тўқнашувлари ва мусобақалари даври бўлган, меҳнат ва илмий-техникавий фикр мусобақалари даври бўлган ҳозирги давримизнинг юксак талабларини қондирмоқ учун биз ҳормай-толмай бутун кучимизни ишга солишимиз, моддий ва маънавий ресурсларимизни тўхтовсиз ҳаракатга келтира беришимиз лозим.

Социализм — бизнинг йўлчи юлдузимиз. Бу тузумнинг революцион моҳияти ҳар бир босқичда янги, тағин ҳам юксак талабларни қўяверади. Мамлакатнинг келажаги, халқнинг турмуш даражаси, Польшанинг кучи ва жаҳондаги ўрни шу юксак талабларнинг бажарилишига боғлиқ. Бу вазифалар аввало иқтисодий ривожланиш соҳасида тўпланиб турибди. Биз шундай даврга кириб бормоқдамизки, бу даврда иқтисодий ўсишимизнинг интенсив ривожланиш омиллари — капитал маблағларнинг кўпроқ самарадор бўлиши, мавжуд ишлаб чиқариш қувватларидан яхшироқ фойдаланиш, ишлаб чиқаришнинг тағин ҳам юксак даражада рентабеллиги, фан ва техниканинг тез ривожланиши, меҳнат унумдорлигининг кўпайиб бориши ва ташқи савдонинг кўпроқ даромад бериши билан белгиланадиган бўлиб қолади. Фақат шу йўлдагина биз миллий даромадимизни яна тез ўстиришга ва бутун жамиятнинг турмуш даражасини муттасил ошириб боришга муваффақ бўла оламиз.

Мана шу янги босқичдаги ривожланишнинг асосий йўл-йўриқларини Польша Бирлашган ишчи партиясининг V съезди ишлаб чиқди, бу йўл-йўриқларни партиямиз Марказий Комитети II Пленуми конкретлаштириб берди, эндиликда эса давлат органлари, идоралари, саноат бирлашмалари, халқ кенгашлари, корхоналар, лойиҳалаш муассасалари ва илмий муассасалар бу йўл-йўриқларни келгуси халқ хўжалик планига айлантирмоқдалар. 1971—1975 йилларга мўлжалланган халқ хўжалик плани лойиҳаларини ишлаб чиқиш устида олиб борилаётган жуда катта ишда бўлажак планни амалга оширувчиларнинг ўзлари, яъни минг-минглаб коллективлар, хўжалик арбоблари ва илғор ишчилар, инженерлар ва илмий ходимлар қатнашмоқда.

Янги вазифаларимизни эски методлар билан ҳал қилиб бўлмайди. Бу вазифалар куч ва маблағлар жойини қайта ўзгартиришни, халқ хўжалиги тармоқларини реконструкция ва модернизация қилишни, экспортни кенгайтиришни, шунингдек аҳоли эҳтиёжларини қондирадиган, ишлаб чиқаришни тез ривожлантиришни таъминлайдиган ривожланиш соҳаларига куч ва ғайратни тўплашни талаб қилади. Биз йилдан-йилга кўпайиб бораётган капитал маблағлардан ва иқтисодий потенциалнинг мавжуд резервларидан яхшироқ фойдаланишимиз лозим.

Бунга планлаштириш, ишлаб чиқаришни бошқариш ва ташкил этиш методларини муттасил яхшилаш ва модернизация қилиш йўли билангина эришиш мумкин. Планлаштиришнинг энг яхши методларини ва меҳнатни замонавий ташкил этишни жорий қилиш фақат тўғри директивалар беришга алоқадор масалагина эмас. Бу эски консерватив кўникмаларни енгиши лозим бўлган ҳамма босқичлардаги раҳбар кадрларнинг билимларини, малакаларини, интизомини ва масъулиятини ошириш масаласидир.

Ҳозирги замон фан-техника революциясининг муваффақиятларини ишлаб чиқаришнинг барча энг муҳим тармоқларига жорий қилиш экономикамизни жадал ривожлантиришнинг зарур шартидир. Бу соҳадаги қолоқлик қийинчиликларимизнинг асосий манбаидир.

Фан-техника революциясини социалистик планли экономика билан қўшиб олиб бориш мамлакатимиз тараққиётининг энг муҳим вазифаларини ҳал қилиш воситасидир. Бизнинг давримизда фан бевосита ишлаб чиқарувчи куч, тараққиёт ва иқтисодий ўсиш манбаи бўлиб қолди. Бир қанча ривожланган мамлакатларнинг практикаси шуни исботлаб бердики, миллий даромаддаги ўсишнинг учдан икки қисми ва ҳаттоки тўртдан уч қисми фан-техника муваффақиятларини жорий қилиш ва ташкилий такомиллаштиришлар йўли билан вужудга келмоқда. Ҳозирги замон фанининг бурилиш ясайдиган кашфиётлари социалистик тузум шароитида ҳамма учун фойда етказадиган қилиб ҳамда тинчлик ва бутун жамиятнинг фаровонлиги манфаатларини кўзлаб турмушга тадбиқ қилиниши мумкин.

Ўтган 25 йил мобайнида бутун халқимизнинг куч ва ғайрати билан илмий тадқиқотлар ўтказмоқ ва юқори малакали кадрлар тайёрламоқ учун бақувват база вужудга келтирдик. 1950 йилдан бери илмий тадқиқот ходимларининг сони тўрт баравар кўпайди, илмий тадқиқотларга берилаётган маблағларнинг миқдори эса саккиз баравар кўпайди. Биз бутун мамлакатда олий ўқув юртлари ва илмий тадқиқот институтларини вужудга келтирдик. Тадқиқотчилик базаларини ва олий таълим шохобчаларини кенгайтириш суръатлари миллий даромаднинг ўсиш суръатларидан икки баравар тезроқ бормоқда, бу эҳтиёжларга бундан буён ҳам маблағ аямаймиз.

Давлатнинг мана шу маблағлари ва илмий ходимларнинг куч-ғайрати тўла равишда самарали бўлиши учун фаннинг халқ хўжалиги билан боғланиши шу вақтгача бўлиб келганига қараганда каттароқ бўлиши зарур. Фан муваффақиятларини ишлаб чиқаришга жорий қилиши лозим бўлган органлар такомиллаштирилиши лозим. Йирик корхоналар, комбинатлар ва тармоқ бирлашмалари билан бевосита боғланган саноатимизнинг тадқиқот базасини биринчи навбатда кенгайтиришимиз керак.

Ҳаддан ташқари кўп соҳаларда тадқиқотларни ўзимиз ўтказишимиз ва муаммоларни ҳал қилиш йўлини ўзимиз топишимиз учун кучимиз етмайди, чунки, бу иш жуда катта моддий маблағларни ва ғоят кўп кадрларни ишга солишни талаб қилади. Шу сабабли куч ва ғайратни тадқиқотларнинг танлаб олинган соҳаларига тўплаш билан бир вақтда қардош социалистик мамлакатлар билан илмий-техникавий ҳамкорликни кенгайтиришимиз керак. Олимлар билан биргаликда, уларнинг билимлари ва ташаббусларидан фан ва техникани ривожлантириш йўлларини ишлаб чиқишда тўла-тўкис фойдаланиб, халқ хўжалиги учун энг муҳим бўлган мақсадларни танлаб олаверамиз ва тадқиқотчиларимизнинг кучини ва маблағларни шу соҳаларга тўплай берамиз.

Халқ хўжалигини модернизация қилиш ва унинг кўп томонли эҳтиёжларини қондириш бошқа социалистик мамлакатлар билан Ўзаро Иқтисодий Ёрдам Кенгаши доирасида ҳамкорлик қилишимиз билан чамбарчас боғланган. Ҳозирги замон ишлаб чиқаришининг миқёслари ҳам, шунингдек ишлаб чиқаришнинг айрим тармоқларини ривожлантириш суръатлари ҳам халқаро меҳнат тақсимоти бўлишини талаб қилади. Ҳатто юксак даражада ривожланган ва бой мамлакатлар ҳам энг замонавий ускуналарни, транспорт воситаларини мустақил ишлаб чиқаришга ўзларича ботинавермайдилар ҳамда кооперативлаштириш ва ихтисослаштириш соҳасида бир-бирлари билан тобора чуқур алоқалар боғлаяптилар. Ишлаб чиқарувчи кучларнинг ва фан-техника революциясининг ҳозирги босқичидаги иқтисодий тараққиёт эҳтиёжлари ҳамманинг олдига иқтисодий интеграцияни зарур вазифа қилиб қўймоқда. Бу жараён капиталистик мамлакатларда анча олға силжиди. Социализмнинг манфаатлари барча социалистик мамлакатлардан ҳамдўстлигимизнинг иқтисодий интеграциялаш жараёнини тезлаштиришни талаб қилади. Шундай қилиш кераклиги Ўзаро Иқтисодий Ёрдам Кенгашининг кейинги сессиясида кўрсатиб ўтилди. Бу жараённи кенгайтиришга планли умумлаштирилган хўжалик моҳиятининг ўзи ёрдам беради, чунки бундай планли хўжалик капитал маблағлар сарфлаш ва ишлаб чиқариш соҳасида истиқболи яхши бўлган ташаббусларни координациялаштирмоқ учун, халқ хўжалигининг ҳамма тармоқларида чуқур ва табақалаштирилган ихтисослаштиришни ва кооперативлаштиришни амалга оширмоқ учун ялпи товар ва пул-кредит социалистик бозорини ривожлантирмоқ учун қулай объектив шароитлар яратиб беради. Биз дўст социалистик мамлакатлар билан биргаликда гарчи осон бўлмаса ҳам мана шу тўғри йўлдан бориб, экономикамизнинг техника даражасини ва самарадорлигини ошира оламиз.

Иқтисодий соҳада ҳам, ижтимоий турмушнинг бошқа соҳаларида ҳам муваффақиятларимизнинг ҳаммаси одамлар, кадрларнинг қўли билан — ишчилар, инженерлар, деҳқонлар, илмий ходимлар, маъмурий хизматчилар ва муаллимларнинг кучи билан яратилмоқда. Кадрларнинг профессионал ва ижтимоий малакаси нақадар юқори бўлса, уларнинг янги Польшани қуришдан иборат муштарак ишга қўшаётган ҳиссаси шу қадар катта бўлади. Шу сабабли биз ҳамма соҳаларда ёшларни, юқори малакали ходимларни, чуқур профессионал билимларга эга бўлган ва шу билан бирга давлат ҳамда халқ олдидаги ўз масъулиятини яхши англаган ходимларни тайёрлашга шу қадар катта аҳамият бермоқдамиз. Биз кадрларимизнинг жамиятга, ўз мамлакатига муносабати фақат моддий даромадларнинг миқдори билангина белгиланиб қолмай, аҳамияти бундан қолишмайдиган ватанпарварона онг билан ҳам белгиланиши учун уларнинг ўз масъулиятларини яхши англаб ишлайдиган бўлишларини, улар мамлакатимизни қайта қуришдан иборат буюк ишда, тарихий қолоқликни енгаётган халқ меҳнатида, одамлар ўртасида янги, одилона муносабатларни яратишда қатнашишларини кутишга ҳақлимиз.

Зотан, социализм фақат иқтисодий тараққиётнинг ўзигина эмас, социализм инсоннинг бахт-саодатини олий мақсад қилиб олган, эксплуатацияга ва адолатсизликка ўрин қолдирмайдиган жамиятни қуришдир. Шу сабабли синфий бўлинишларнинг тугатилиши ҳамманинг турмушдаги имкониятларини тенглаштиради, социализм шароитида гражданнинг қадр-қимматини эса меҳнати, билими ва ижтимоий бурчни англаши белгилаб беради.

Биз эски ижтимоий муносабатларнинг мудҳиш меросидан қадамбақадам қутилиб, янги воқеликни ва энг яхши келажакнинг пойдеворини барпо қилиб, 25 йилдан бери шундай жамият қурмоқдамиз.

Келажак ёш авлодники.

Халқ Польшасида тарбияланиб вояга етган ёшлар, ёши ўттизгача бўлган кишилар ҳозирги куннинг ўзидаёқ халқнинг аксарияти бўлиб қолди. Ҳаётга тобора кенг оқим бўлиб кириб келаётган мана шу авлод учун Халқ Польшасининг эришган натижалари мақсад эмас, орзу ва планларнинг чўққиси эмас, балки эртанги кунга муносиб янги вазифаларни амалга оширмоқ учун фақат старт майдончасидир, холос.

Ёшларимиз ўзларининг ғалабаларини, ҳуқуқларини ва имтиёзларини англаб олишлари, шу билан бирга ўз мажбуриятлари тўғрисида ҳам кўпроқ ўйлашлари лозим. Биз ёшлардан улар Халқ Польшасидан нималарни кутаётганликларини сўрашимизнинг кераги йўқ. Биз улардан Польша шу ёшлардан нималар кутиши мумкинлигини, мамлакатимиз тағин ҳам бой, тағин ҳам зўр ва бахтли бўлмоғи учун, мамлакатимизни ижтимоий, моддий ва маънавий тараққиётнинг янги чўққиларига кўтармоқ учун шу ёшлар нималар қилишни истаганликларини сўрашимиз керак. Ёшларнинг бизга берадиган жавоби мана шу тарихий йўлни давом эттиришдан дарак берувчи жавоб бўлажагига шак-шубҳа қилмаймиз. Бу тарихий йўлни эса биз бундан 25 йил муқаддам бошлаб берганмиз, бу йўл социалистик Польшани қурувчилар йўлидир.

Чорак аср давомида босиб ўтилган йўлни кўрсатиб турувчи симёғочларни орқада қолдириб, бугун мен сейм минбаридан туриб, социалистик Польшанинг барча бунёдкорларига, у эришган муваффақиятларнинг ижодкорларига, ишчилар синфига, меҳнаткаш деҳқонларга, техника зиёлиларига ва ижодкор зиёлиларга, 25 йиллик буюк почининг ташаббускорларига ва уни амалга оширувчиларга, ўзининг фидокорона меҳнати ва ақл-идроки билан халқ ватанимизнинг ўсишига ва равнақига ёрдамлашган кишиларнинг ҳаммасига энг самимий ташаккур сўзларини ва энг юксак миннатдорчилик сўзларини айтмоқчиман.

Олий сейм!

Халқ Польшасининг 25 йиллик юбилейини бугун биз иттифоқчиларимиз ва дўстларимиз билан бирга қўшни қардош социалистик мамлакатларнинг олий вакиллари ҳузурида байрам қилмоқдамиз. Улар сеймимизнинг тантанали мажлисида ҳозир бўлганлиги тарихий тақдиримиз, манфаатларимиз ва мақсадларимиз муштараклигини, иттифоқларимизнинг бузилмаслигини инсониятга келажак учун йўл очиб бераётган социалистик дунёга мансублигимизни кўрсатувчи белгидир.

Партиямизнинг раҳбарлиги номидан, Бирлашган деҳқонлар партияси ва демократик партия номидан, Польша Халқ Республикасининг сейми, Давлат кенгаши ва ҳукумати номидан азиз меҳмонларни, яъни Совет Социалистик Республикалари Иттифоқидан келган азиз меҳмонларимизни — Совет Иттифоқи Коммунистик партияси Марказий Комитетининг Бош Секретари ўртоқ Л. И. Брежневни, Олий Совет Президиумининг Раиси ўртоқ Н. В. Подгорнийни;

Чехословакия Социалистик Республикасидан келган азиз меҳмонларимизни — республика Президенти ўртоқ Людвик Свободани ва Чехословакия Коммунистик партияси Марказий Комитетининг Биринчи секретари ўртоқ Густав Гусакни;

Германия Демократик Республикасидан келган азиз меҳмонларимизни — Министрлар Советининг Раиси, Давлат Кенгаши раисининг ўринбосари ўртоқ Вилли Штофни, шунингдек Германия Бирлашган Социалистик партияси Марказий Комитети Сиёсий бюроси аъзоси ва Марказий Комитет секретари ўртоқ Эрих Хонеккерни яна бир марта қизғин табриклашга ижозат бергайсиз.

Азиз меҳмонларимизни ва улар орқали буюк Совет Иттифоқининг қардош халқларини, шунингдек Чехословакия ва Германия Демократик Республикаси халқларини ишонтириб шуни айтмоқчиманки, ўтган 25 йил давомида ҳам, шунингдек келгусида ҳам интернационализм принципларига содиқ поляк халқи ўз мамлакатини ривожлантириш йўлида фидокорона меҳнат қилиб, социалистик халқлар ҳамдўстлигининг бирлашган қувватини кўпайтира беради, бу ҳамдўстликнинг бирлигини мустаҳкамлайбераді ҳамда тинчлик ва халқлар озодлиги ишини изчиллик билан ҳимоя қилаверади.

Бугун биз асрнинг биринчи чорагини тугаллаб, тарихимизнинг янги босқичига дадил қадам қўймоқдамиз. Бундан 25 йил муқаддам Июль Манифестини вужудга келтирган идея — социализмнинг ўлмас идеяси бундан буён ҳам бизнинг йўлимизни ёритаверади.

(Ўртоқ В. Гомулканинг нутқи гулдурос ва давомли қарсаклар билан бир неча марта бўлиниб турди).

ЎРТОҚ Л. И. БРЕЖНЕВ НУТҚИ

Азиз ўртоқлар!

Юксак сейм!

Дўстлар!

Бугунги тантанали мажлисда қатнашишга таклиф қилганларингиз учун аввало сизларга чин кўнгилдан ташаккур айтишга ижозат бергайсиз. Ана шу байрам кунида бу ерда сизлар билан бирга бўлиш ўртоқ Подгорний билан бизни ғоят қувонтирмоқда.

Қардош Польша Халқ Республикасининг меҳнаткашларини, Польша Бирлашган ишчи партиясини, сейм депутатларини, бутун поляк халқини Совет Иттифоқи Коммунистик партияси Марказий Комитети, СССР Олий Совети Президиуми ва Совет ҳукумати номидан Халқ Польшасининг ҳаётидаги тарихий босқич — Халқ Польшаси 25 ёшга тўлганлиги билан чин кўнгилдан қутлашга ижозат бергайсиз, ўртоқлар. (Қарсаклар).

Сизларнинг байрамингизни совет кишилари социалистик мамлакатларнинг муштарак байрами, деб, муштарак социалистик, коммунистик ишимиз ғалаба билан олға бораётганлигининг ажойиб далили деб қабул қиладилар. 240 миллионли совет халқи ўзининг фикри ва ҳис-туйғулари билан поляк халқи билан биргадир, поляк ишчилар синфи, деҳқонлари, зиёлилари билан биргадир.

Бундан чорак аср муқаддам совет ва поляк қўшинлари фашист босқинчиларни қувиб бориб, поляк диёрига қадам қўйган эдилар. Улар ҳали янги қийин жангларда бўлишлари, Европа халқларини нацистлар истибдодидан қутқармоқ учун янги шиддатли жанглар қилишлари керак эди, лекин ўша унутилмас 1944 йилнинг июлида Польшанинг қайта туғилиш тонги отган эди. Бу тонг социализм тонги эди. Унинг нури сўнмас нур эканлигини тарихнинг ўзи ҳам исбот қилди.

Социалистик Польша, унинг кўпдан-кўп барча дўстлари қайта уйғониш кунининг шонли тўйини тантанали нишонлаб турган ҳозирги кунда мамлакат нақадар кенг ва дадил қадам ташлаб олға бораётганлигини айниқса яққол кўрасан, киши. Поляклар диёрини гитлерчи босқинчилардан озод қилиш жангларида қатнашиш шарафига муяссар бўлган кишиларнинг хотирасидан 1944—1945 йиллардаги Польша асло ўчмайди. Фашист оккупациячилар мамлакатга жуда оғир жароҳатлар етказган эдилар. Поляк халқининг миллион-миллион ўғил ва қизлари нацист қотилларнинг қурбони бўлган эди. Польша вайрон бўлиб ётарди.

Ўша вақтларда, капиталистик Ғарбнинг марҳамати билангина Польшани қайта тиклаш ва ривожлантириш мумкин, акс ҳолда у абадий қашшоқ ва қолоқ бўлиб қолаверади, деб даъво қилган сиёсий арбоблар бўлди ва бундай арбоблар оз эмас эди. Ўша арбобларнинг сиёсий уфқи мамлакатни ҳалокатга олиб келган аввалги ҳукмрон синфларнинг манфаатларини ҳимоя қилиш билан чекланиб қолган эди.

Лекин Польшада ҳозирги кунни ақл кўзи билан кўрган одамлар бор эди. Булар коммунистлар эди. Париж Коммунасининг, 1905 йилги революциянинг баррикадаларида ва Улуғ Октябрнинг синфий жангларида жанг қилган поляк революционерларининг афсонавий шуҳратларини муносиб давом эттирувчилар, яъни Польша коммунистлари ўз халқининг чуқур ҳурмати ва ишончини қозондилар. Улар жамиятга раҳбарлик қилишга ҳақли эканликларини буржуа диктатураси чоғида меҳнаткашларнинг манфаатлари учун фидокорона курашиб, гитлерчи босқинчиларга қаршилик йилларидаги ўзларининг бардамликлари ва мардликлари билан, мамлакатни миллий қайта тиклашнинг бирдан-бир реал программасини кўтариб чиққанликлари билан исботладилар.

Поляк коммунистлари Польшанинг қаддини кўтариб, қайта тиклай оладиган қудратли куч борлигини билар эдилар. Коммунистлар Россия пролетарларининг синалган жанговар иттифоқчиси ва дўсти бўлган поляк ишчилар синфининг уюшқоқлигини, революцион руҳини билар эдилар. Поляк ишчилар синфининг қаҳрамонлиги тўғрисида Владимир Ильич Ленин ўз вақтида қойил қолиб гапирган эди.

Капитализм кишанларидан озод этилган Польша энг катта бунёдкорликлар қилишга қодир эканлигига коммунистлар қатъий ишонар эдилар. Омма билан алоқалари, марксизм-ленинизм таълимотига содиқлиги билан кучли бўлган Польша Бирлашган ишчи партияси бутун миллатни халқ бирлиги Фронтида жипслаштириб халқни социализм йўлидан муваффақият билан бошлаб борди.

Жаҳонга Коперникни, Мицкевични ва Шопенни берган халқнинг, Костюшко ва Домбровский, Дзержинский ва Мархлевский халқининг энг яхши фарзандлари — поляк ватанпарварлари бутун тарих давомида орзу қилиб келган, рўёбга чиқариш учун курашиб келган эркин, суверен Польша ниҳоят вужудга келтирилди. Мана шундай Польша яшаб турибди, ўсиб ва мустаҳкамланиб бормоқда.

Биз ҳаммамиз, сизларнинг самимий дўстларингиз дўстимиз ва ўртоғимиз, поляк халқининг фарзанди ва халқаро коммунистик ҳаракатнинг кўзга кўринган арбоби — Польша Бирлашган ишчи партияси Марказий Комитетининг биринчи секретари ўртоқ Владислав Гомулканинг нутқида Социалистик Польшанинг ютуқлари тўғрисида айтилган гапларни эшитиб, бениҳоя фахрландик ва қувондик. (Қарсаклар). Экономика барқ уриб ривожланаётганлиги, фан ва техника гуллаб-яшнаётганлиги, халқнинг турмуш даражаси ошиб бораётганлиги, меҳнаткашларнинг юксак сиёсий активлиги ҳозирги поляк воқелигининг характерли белгилари бўлиб қолди.

Қардош Польшанинг олдида ҳали кўпгина жиддий вазифалар ва мураккаб проблемалар турганлигини, бизнинг ҳаммамизники каби унинг ҳам қиладиган ишлари кўплигини биламиз. Ўртоқ Гомулка бу ерда шу тўғрида гапириб ўтди. Лекин марксизм-ленинизм фани билан қуролланган ва омма билан чамбарчас боғланган Польша Бирлашган ишчи партиясининг раҳбарлиги, Польшанинг бошқа социалистик мамлакатлар билан қилаётган самарали ҳамкорлиги шу вазифалар муваффақиятли ҳал қилинишига гаровдир.

Мамлакатни қайта тиклашда, янги Социалистик Польша қуришда чинакам қаҳрамонона меҳнат қилиб, мардлик ва бардамлик кўрсатган поляк халқи, поляк коммунистлари ўзларининг планларини ва режаларини муваффақиятли амалга оширишларига чуқур ишонамиз.

Социализм илгариги Польшанинг фожиали тарихига абадий чек қўйди. Янги мустақил Польша социалистик ҳамдўстликнинг тенг ҳуқуқли иштирокчиси бўлиб қолди, бу ҳамдўстликни мустаҳкамлаш ишига салмоқдор ҳисса қўшмоқда. Социализм давлатлари ўртасидаги икки томонлама муносабатларда ҳам, ёки социализм мамлакатларининг кўп томонлама алоқаларида ҳам Польша Халқ Республикаси ўз иттифоқчилари ва дўстларига чинакам қардошларча ёндошиш намунасини кўрсатиб келмоқда. Ўтган асрдаги қаҳрамон поляк курашчиларининг «Сизларнинг ва бизнинг озодлигимиз учун!» деган ажойиб шиори ҳозирги кунда янги мазмун билан бойиди, Халқ Польшаси ўтказиб келаётган интернационалистик сиёсатнинг ажралмас бир қисми бўлиб қолди.

Халқаро майдонда Польша Халқ Республикасининг обрўйи баланд. Изчил социалистик ташқи сиёсат ўтказиб келаётган Халқ Польшаси Европада ва бутун дунёда тинчлик манфаатларини қаттиқ туриб ҳимоя қилмоқда. Бошқа социалистик мамлакатлар каби Совет Иттифоқи ҳам қардош Польшанинг принципиал сиёсатини юксак баҳоламоқда. Социализмнинг манфаатларини ҳимоя қилиш, тинчликни мустаҳкамлаш тўғрисида гап борганида поляк халқи ,унинг Бирлашган ишчи партияси халқлар озодлигининг юксак идеаллари учун, социализм учун курашчиларнинг ҳамиша биринчи сафида туришларини яхши биламиз. (Давомли қарсаклар).

Мамлакатларимиз ўртасидаги муносабатлар тарихида ҳам бундан 25 йил муқаддам янги боб очилди. Халқларимизнинг энг чуқур орзуларини, тенг ҳуқуқли иттифоқ бўлиш ва қардошларча ҳамкорлик қилиш орзуларини социализм рўёбга чиқарди, Совет Иттифоқи билан янги социалистик Польшанинг бузилмас дўстлиги вужудга келди. (Давомли қарсаклар).

Совет Иттифоқи, унинг халқлари, ленинча Коммунистик партиямиз шаънига бу ерда айтилган илиқ сўзларни ана шу тантанали кунда биз айниқса тўлқинланиб қабул қилдик. Мана шу сўзлар учун ва шу сўзларда ифодаланган ҳис ва туйғулар учун сиз азиз ўртоқларга чин кўнгилдан ташаккур айтишга ижозат бергайсиз. Совет кишилари ўз поляк қардошларининг дўстлиги ва бирдамлигини чуқур ҳис қилмоқдалар ва уларга ҳам мана шундай қизғин дўстлик ва доимий бирдамлик билан жавоб бермоқдалар. (Давомли қарсаклар).

Совет коммунистлари, бутун совет халқи номидан мана шу юксак минбарда туриб сиз ҳурматли ўртоқларга шуни айтмоқчимизки, совет-поляк дўстлиги иши биз учун муқаддас иш! (Давомли гулдурос қарсаклар). Совет кишилари бузилмас дўстлигимиз, қардошлик алоқаларимиз ва социалистик Польша билан ҳар томонлама ҳамкорлигимиз тобора чуқурлашиб бориши ,кўп қиррали ва самарали бўлиши учун бундан буён ҳам ҳамма чораларни кўраверадилар. Дўстлигимизни социализм ва коммунизм ишидаги янги ғалабаларнинг ишончли гарови, деб биламиз. (Қарсаклар).

Бугунги муваффақиятлар ва ютуқларни совет ва поляк халқлари жуда оғир синовлардан ўтиб ўз тарихларидаги энг шиддатли жанглар орқали қўлга киритдилар. Озодлик ва мустақиллик идеаллари билан руҳланган совет ва поляк халқлари шу синовларга бардош бердилар, фашист агрессорларининг қора кучларини тор-мор келтириб, ғалабани қўлга киритдилар.

Мамлакатларимизнинг халқлари бу ғалаба нақадар зўр машаққатлар билан қўлга киритилганлигини асло унутмайдилар ва шу ғалабаларни курашиб қўлга киритган кишиларга муносиб бўлишга интилаверадилар. Биз ёнғинларнинг даҳшатли тутунларини асло унутмаймиз, Варшава ва Минск вайроналарини унутмаймиз. Майданек ва Освенцим шаҳидлари, Ленинград қамалининг қурбонлари халқларимиз хотирасида мангу яшайди. Сталинград ёнидаги ва Курск Дугасидаги жангларда қатнашганларнинг, Варшавани ва Прагани озод қилганларнинг, Берлинни штурм қилишда қатнашганларнинг қаҳрамонлиги, сон-саноқсиз қонли жангларда халқларнинг мустақилликка ва озодликка бўлган ҳуқуқларини қаттиқ туриб сақлаб қолган миллион-миллион жангчиларнинг чексиз мардлиги кўп авлодлар учун илҳомбахш ўрнак бўлиб хизмат қилади. (Давомли қарсаклар).

Шунинг учун ҳам биз айтамизки, иккинчи жаҳон уруши жангларининг оловида халқлар ниманики қўлга киритган бўлсалар, шуларнинг ҳаммаси абадий бўлиб қолади! (Давомли гулдурос қарсаклар). Синфий муҳолифларимиз социализмнинг тарихий ғалабаларини ўчириб ташлашга имкон берадиган йўлларни топамиз, деган хом ҳаёллар билан ўзларини юпатмай қўяқолсинлар. Бунақа йўлни асло топа олмайдилар! (Давомли қарсаклар). Бунга — социалистик мамлакатлар халқларининг ижодий бунёдкорлик меҳнати, уларнинг улуғвор планлари, уларнинг ҳамма соҳаларда ўзларининг қардошларча ҳамкорликларини ривожлантиришга, Варшава Шартномаси қанашчиларининг суверенитетини, социализмнинг Европадаги чегаралари хавфсизлигини ва даҳлсизлигини, шу жумладан, Халқ Польшасининг Одер ва Нисе дарёси бўйлаб ўтган чегараларини ҳамда Германия Демократик Республикаси ғарбий чегаралари ва шунингдек Чехословакия чегараларининг даҳлсизлигини мустаҳкам таъминлаб турган Варшава Шартномасини ҳамиша маҳкамлашга бир жон-бир тан бўлиб қаттиқ бел боғлаганликлари гаровдир.

Халқ Польшасининг пойтахти Варшава — инсониятнинг энг ёвуз душмани фашизмга қарши ҳаёт-мамот учун олиб борилган жангларнинг рамзи бўлиб қолган жафокаш ва қаҳрамон Варшава, эндиликда гуллаб-яшнаб турган социалистик гўзал шаҳар Варшава социализм мамлакатларининг ана шу жанговар иттифоқига ўз номини берганлигида ҳам ўзига хос тарихий адолат бор.

Ўртоқлар! Ягона мақсад билан, ягона марксизм-ленинизм дунёқараши билан иноқлашган мамлакатларимиз ва халқларимиз ўртасида вужудга келган социалистик интернационализм муносабатлари нақадар бебаҳо аҳамиятга эга эканлигини турмушнинг ўзи бениҳоя равшан қилиб кўрсатиб турибди.

Социалистик интернационализм эзгу ният эмас, балки ҳозирги куннинг очиқ кўриниб турган конкрет реаллигидир.

Социалистик интернационализм Совет Иттифоқи, Польша Халқ Республикаси, бошқа социалистик давлатларнинг самарали сиёсий ҳамкорлигида мужассамлашмоқда. Умуман жаҳон социализми позицияларини мустаҳкамлаш, ҳар бир социалистик мамлакатнинг муваффақиятлари социалистик мамлакатларнинг бирдам бўлиб ҳаракат қилишлари билан, бир-бирларига ёрдамлашишлари билан чамбарчас боғлиқ. Социалистик интернационализм — фақат ўз мамлакатидагина эмас, шу билан бирга бутун дунёда ҳам социализм тақдири учун юксак масъулиятни зиммага олиш демакдир. Социалистик интернационализм — ҳар бир мамлакатнинг ривожланишидаги миллий ва тарихий хусусиятларни юксак даражада ҳурматлаш ва бир-бирига жуда кенг равишда мадад бериб туриш учун маҳкам бел боғлаш демакдир. Социалистик интернационализм — жаҳон революцион жараёнида халқларнинг озодлик, антиимпериалистик курашини қўллаб-қувватлаш ишида социализм мамлакатлари зиммасидаги тарихий ролни чуқур тушуниш демакдир.

Ҳозирги кунда социалистик интернационализм социалистик давлатларнинг иқтисодий яқинлашиш тенденцияларида ҳам, улар ўртасидаги хўжалик алоқаларини ҳар томонлама ривожлантиришда ҳам ифодаланмоқда. Биз аминмизки, Ўзаро Иқтисодий Ёрдам Кенгашининг XXIII махсус сессияси белгилаб берган вазифаларни ҳал этиш мамлакатларимизнинг ҳар бирида фан-техника тараққиёти суръатларини тезлаштиришга имконият беради, меҳнаткашлар фаровонлигини юксалтиришга ўзининг хайрли таъсирини ўтказади ва жаҳон социализми позициясини ҳеч шубҳасиз тағин ҳам кўпроқ мустаҳкамлайди.

Замон синовига бардош бера олмай тарқалиб кетган иттифоқлар давлатлараро муносабатларнинг ўтмиш тарихида оз эмас эди. Аслини олганда ўша иттифоқлар эксплуататор синфларнинг тил бириктириши бўлиб, муайян сиёсий конъюнктуранинг, у ёки бу хил ўткинчи манфаатларнинг махсулидир. Лекин социализм мамлакатларининг мустаҳкамланиб бораётган ҳамкорлиги ўша иттифоқларнинг тақдирига учрайди, деган хавф йўқ, чунки бизнинг иттифоқимиз бутун инсоният жамияти тараққиётининг туб тарихий тенденциясини ифодалайди. Бизнинг иттифоқимиз халқларнинг чуқур дўстлигига, шу халқлар мақсадларининг бирлигига асосланган, барча мамлакатлар халқларининг эркин, тенг ҳуқуқли бирлашмаси бўлишини астойдил орзу қилиб келган революционерлар, демократларнинг қанчадан-қанча авлодлари олиб борган кураш иттифоқимизнинг пойдевори бўлди. Мана шундай дўстликнинг ўзи социалистик мамлакатларнинг халқларини бирлаштириб турибди. Бу дўстлик бузилмайдиган дўстлик бўлиб, ҳеч қандай синовлардан қўрқмайди.

Социалистик интернационализм принципига асосланган муносабатлар ўз-ўзидан вужудга келавермайди, албатта, ўртоқлар. Турмуш шуни кўрсатиб турибдики, бунинг учун коммунистик партиялар муайян мақсадни кўзлаб сиёсий ва идеологик иш олиб боришлари лозим. Гап фақат капиталистик мероснинг, хатто феодал ўтмишнинг ҳам яшовчанлигида эмас. Уни одамларнинг онгидан бир кунда ситиб чиқариб бўлмайди. Гап яна шундаки, империалистлар социалистик мамлакатларни бир-биридан беганалаштиришга, улар ўртасида ўзаро ишончсизлик туғдиришга ҳамиша интилиб келмоқдалар. Қаердаки социалистик интернационализм принциплари занфланишига ва айниқса шу принциплардан чекинишга йўл қўйилса, шу мамлакатдаги социалистик қурилиш манфаатларига ва жаҳон социализмининг муштарак ишига бир мунча талафот етказилиши мумкин.

Ўртоқлар! Польша Бирлашган ишчи партияси каби, бошқа социалистик мамлакатларнинг коммунистик партиялари каби Совет Иттифоқи Коммунистик партияси ҳам социалистик давлатларнинг ҳамкорлиги йилдан-йилга мустаҳкамланиб бориши учун энг кўп куч ва ғайрат сарфлашга тайёр. Модомики, биз янги жаҳон уруши хавфига қарши ҳозирги кунда ҳаммамиз биргаликда муваффақиятли кураш олиб бораётган эканмиз, бу курашни бизнинг мана шу жанговар ҳамкорлигимиз айниқса, самарали қилаётганлиги бизга очиқ кўриниб турибди. Модомики, ҳозирги кунда Европада мустаҳкам хавфсизлик системасини вужудга келтиришни талаб қилаётган кучлар ўсиб бораётган экан ва Германия Федератив Республикасида ҳукмрон синфларнинг реваншчилик сиёсатига қарши кураш кенгайиб бораётган экан, мана шунинг ўзида ташқи сиёсат соҳасидаги куч ва ғайратимизни маҳкам координациялашнинг аҳамияти намоён бўлиб турибди. Модомики, ҳозирги кунда Европа қитъасидан узоқдаги Вьетнам ерида Америка империалистларининг агрессив авантюраси барбод бўлаётган экан, мана шунинг ўзида ҳам социализм мамлакатларининг қардошларча бирдамлиги аён бўлиб турибди.

Ўртоқлар! Социалистик ҳамдўстлик олдида, коммунистик ва ишчилар ҳаракати олдида, ҳозирги замоннинг бутун революцион кучлари олдида ҳозирги кунда масъулиятли тарихий вазифалар турибди. Бу вазифалар Коммунистик ва ишчи партияларнинг яқинда бўлиб ўтган халқаро Кенгашида коллектив бўлиб белгилаб берилди. Шу Кенгашни тайёрлашда ва ўтказишда Совет Иттифоқи Коммунистик партияси, Польша Бирлашган ишчи партияси, Чехословакия Коммунистик партияси, Германия бирлашган социалистик партияси бошқа қардош партиялар билан биргаликда актив қатнашдилар.

Давримизнинг етакчи кучи бўлган жаҳон коммунистик ҳаракати янги юксалиш палласига кириб бораётганлигини Кенгаш яққол кўрсатди. Кенгаш иши тугаган кундан бошлаб то шу вақтгача ўтган қисқа муддат ичида Кенгашда илгари сурилган ғояларнинг бутун аҳамияти ва мазмундорлиги, Кенгашда қабул қилинган ҳужжатлардаги ижобий программанинг сафарбар қилувчи роли зўр куч билан намоён бўлганлигини кўриб турибмиз. Тинчлик, демократия, миллий мустақиллик, социализм коммунистларнинг юксак идеалларидир. Бу юксак идеаллар ҳозирги замоннинг барча антиимпериалистик оқимларини реакция ва уруш кучларига қарши актив ҳаракатлар қилишга қўзғатмоқда. Коммунистик ҳаракат қудратли антиимпериалистик кучларни битта фронт қилиб жипслаштириб, империализмга тағин ҳам кенг ҳужум бошлаб юбориши мумкин.

Коммунистик ва ишчи партияларнинг халқаро Кенгаши марксизм-ленинизм идеяларининг ғолиб кучини кўрсатувчи янги далил бўлди. Бугунги ленинизм мамлакатларимизда бениҳоя кенгайиб бораётган социалистик ва коммунистик қурилишда намоён бўлмоқда. Бугунги ленинизм ўсиб бораётган ишчилар ва коммунистик ҳаракатда намоён бўлмоқда. Ленинизм миллий озодлик жараёнининг тўхтовсиз ривожланиб боришида ўзини намоён қилмоқда. Ҳақли равишда шуни айтиш мумкинки, Ленин ишининг тантанаси Ленин йўлидан дадил олға бораётган социалистик Польшанинг 25 йиллиги кунида — ана шу катта байрамда ҳам ёрқин ифодаланди. (Қарсаклар).

Сейм депутатларини ва барча поляк меҳнаткашларини Халқ Польшасининг вужудга келиш куни билан чин кўнгилдан яна бир марта қутлашга ва социалистик Польшага поляк халқининг бахт-саодати йўлида, тинчлик ва социализм ишининг равнақи йўлида янги ажойиб ғалабалар тилашга ижозат бергайсиз, азиз ўртоқлар. (Қарсаклар).

Польша Халқ Республикаси яшасин ва яшнасин! (Қарсаклар).

Яшасин поляк меҳнаткашларининг жанговар авангарди — Польша Бирлашган ишчи партияси! (Қарсаклар).

Поляк халқига шон-шарафлар! (Қарсаклар).

Яшасин қардош социалистик мамлакатларнинг бузилмас иттифоқи. (Давомли гулдурос қарсаклар).

МУТАХАССИСЛАР МАСЛАҲАТ БЕРАДИЛАР

ҒЎЗА ПАРВАРИШИНИ ЯНАДА КУЧАЙТИРАЙЛИК

Июль ва август — мўл ва юқори сифатли ҳосил тўплаш ҳамда уни сақлаб қолишда ҳал қилувчи даврдир. Ана шу муҳим даврда ғўза қанчалик яхши парвариш қилинса, ҳосил шунчалик мўл бўлади ва пахта арзонга тушади.

Илғор пахтакорлар ва илмий-тадқиқот муассасалари тажрибаси шуни кўрсатдики, июль ва август ойларида ғўза яхши парвариш қилинса, ҳатто ривожланишдан орқада қолган участкаларда ҳам мўл ҳосил тўплаш мумкин. Ана шу тажрибадан бу йилги шароитда кенг фойдаланиш керак.

Ғўза вегетациясининг қолган даврида экин ўз вақтида ва сифатли парвариш қилинишини таъминлаш мақсадида даставвал колхоз ва совхозлардаги мавжуд меҳнат ресурсларини бу ишга сафарбар қилиш, техникадан тўла қувват билан фойдаланиш, пахтакорларнинг юксак унум билан меҳнат қилишлари учун уларга яхши шароит яратиб бериш, одамларнинг моддий манфаатдорлигини ошириш талаб этилади.

Ҳозирги дамларда ғўза намга талабчан бўлади. Агар ғўзани суғориш қоидаларининг бузилишига озгина йўл қўйилса, туплардаги ҳосил тугунчалари кўплаб тўкилиб кетиши мумкин. Шунинг учун ҳам нормал суғориш режимига риоя қилиш мўл ҳосил тўплаш ва уни сақлаб қолишда ҳал қилувчи тадбирлардан бири ҳисобланади.

Шу билан бирга эгатларнинг ҳаддан ташқари намланиши, айниқса, август ойининг иккинчи ярмида намнинг ҳаддан ташқари кўп бўлиши ғўзани ғовлаб кетишига олиб келади ва ўсимлик ётиб қолади. Бунинг оқибатида терим машиналари унумли ишлай олмайди.

Ғўзани июль ойининг охирлари ва август ойи давомида тупроқ шароити ҳамда экинларнинг ҳолатини ҳисобга олган ҳолда суғормоқ керак. Ер ости сувлари чуқур жойлашган майдонларда июлнинг охири ва август ойининг бошларида суғоришни ҳар 14-15 кунда, август ойи охирида эса 17-20 кунда ўтказиш мақсадга мувофиқдир. Суғоришда экиннинг сувга бўлган биологик талабини ҳисобга олмоқ лозим. Сизот сувлар юза жойлашган тақдирда эса, яъни ер ости сувлари икки-уч метр чуқурликда жойлашган бўлса, ғўзани қантариб суғорган маъқул.

Агар сизот сувлар 1-1,5 метр чуқурликда жойлашган бўлса, бундай майдонлардаги ғўзани 20-25 августгача суғориш мумкин. Бошқа барча майдонларда суғоришни сентябрь ойида ҳам ўтказиш, бунда об-ҳаво шароитларига қараб иш кўриш талаб қилинади.

Тошлоқ ва қумлоқ участкалардаги ғўзани тўғри суғоришга, айниқса, алоҳида аҳамият беришга тўғри келади. Негаки, бундай майдонларда нам кам бўлади. Ана шу участкалардаги ғўзани ҳар 10-12 кунда суғориб туриш тавсия этилади. Шу пайкаллардаги ғўза сентябрь ойининг охирларигача суғорилса, яхши натижа беради.

Бу йил кўпгина майдонларда ғўза паст бўлиб ўсаётганлигини ҳисобга олиб, культивацияни тўғри ўтказиш ҳамда бегона ўтларга қарши кураш муҳим аҳамиятга эга эканлигини унутмаслик керак. Тупроқни ўз вақтида ва яхшилаб юмшатиб туриш ҳамда бегона ўтларни йўқотиш экиннинг яхши ўсишига имконият беради, ғўзаларнинг фотосинтез фаолиятини кучайтиради, уларнинг ассимиляция (баргли) аппаратларини кўпайтиради. Бу, ҳосил тугунчаларининг тўкилиб кетиш ҳолларини камайтиради.

Культивацияни, қоида тариқасида, эгат олиш билан бир вақтнинг ўзида ўтказган маъқул. Бунда суғориш эгатлари қатор ораларининг қоқ ўртасидан тўппа-тўғри ўтказилиши керак. Шундай қилинмаса, машиналар қатор оралари бўйлаб чайқалиб юради, уларнинг иш унуми кўнгилдагидек бўлмайди.

Экинни бегона ўтлардан тозалаш алоҳида аҳамиятга эга. Шунга кўра, ғўзага сув қўйилганидан кейин дарҳол бегона ўтларни таг-томири билан юлиб ташлаш лозим. Август ойининг охирларига қадар далаларни бегона ўтлардан тозалаб қўйишнинг аҳамияти катта. Чунки, пахта йиғим-терими бошланишига қадар далалар ўтлардан тоза бўлиб турса, агрегатлар яхши ишлайди, терим суръати бирдан кўтарилади.

Июнь ва июль ойларида айрим районларда ғўзалар дўлдан зарарланди. Шу муносабат билан ғўзани кеч бўлса ҳам озиқлантириш тўғрисида ҳар хил фикрлар айтилмоқда. Буни тўғри деб бўлмайди. Ғўзани кеч озиқлантириш, айниқса, унга азотли ўғитлар солиш фойда бермайди, ҳатто зарарлидир. Негаки ғўза бостириб суғорилганида экин ғовлаб кетганидек, кеч озиқлантирилганида ҳам кўсаклар тўкилиши ва улар жуда кеч очилиши мумкин. Бунинг олдини олиш мақсадида ғўзани минерал ўғитлар билан озиқлантиришни яқин кунларда ҳамма жойда тўхтатиш мақсадга мувофиқ деб, ҳисоблаймиз.

Июль ойининг қолган кунлари ва августнинг биринчи ярмида маҳаллий органик ўғитлардан, биринчи галда чиритилган гўнгдан кенг фойдаланишга жиддий аҳамият бериш керак. Бунинг катта фойда келтириши турган гап. Ғўза ривожланишдан кечикаётган майдонларнинг ҳар гектарига 1,5-2 тоннадан чиритилган гўнг солинса бўлади. Натижада ғўзанинг ривожланиши тезлашади.

Тошлоқ ва қумлоқ ерлардаги ғўзани азот ҳамда фосфор билан озиқлантиришни давом эттириш мумкин. Бироқ, бу ишни жуда чўзиб юбормаслик керак, бундай ўғитларни суғоришдан олдин камайтирилган миқдорда ғўза қатор ораларига солиш тавсия этилади.

Қардош республикалар қишлоқ хўжалик вакиллари томонидан яқинда ўтказилган ўзаро текшириш натижалари шуни кўрсатдики, кўпгина колхоз ва совхозларда ғўза ғовлаб кетмоқда, бўйчан экин ётиб қолмоқда. Бунга асосан керагидан ортиқча суғориш ва кўплаб азот билан озиқлантириш сабаб бўлаётир. Қолган давр ичида ана шундай ғўзаларни яхши парвариш қилиш, июль ойининг қолган кунлари ва август ойлари давомида ҳар тупда мўл ҳосил тугунчалари бўлишига эришиш, ғўзанинг ҳаддан ташқари ғовлаб кетишига йўл қўймаслик зарур. Даставвал ана шундай пайкалларда навбатдаги суғоришни бир оз тўхтатиб туриш, бостириб суғоришга мутлақо йўл қўймаслик, азот билан озиқлантирмаслик, ҳозирча маҳаллий-органик ўғитлар солишни тўхтатиб туриш фойдадан ҳоли эмас.

Агар худди шундай майдонларда ғўза ўсиб ва йўғонлашиб кетган бўлса, лекин ғўза туплари ётиб қолмаган бўлса, ҳар гектар ерга 150-180 килограммдан суперфосфат солиш маъқул. Ғўза ётиб қолиш даражасига етган майдонларда эса суперфосфатга бир оз калийли ўғитлар (ҳар гектарига 60-80 килограммдан хлорли калий) солиш яхши самара беради.

Вилт пайдо бўлган участкалардаги ғўзани парвариш қилишга жиддий эътибор бериш — шу куннинг энг муҳим вазифаларидан. Бундай участкалардаги ғўзани узун эгатлар олиб суғориш ярамайди. Шу билан бирга ҳаддан ташқари сув қўйиш ҳам мумкин эмас. Чунки, бундай қилинганида экин кўпроқ вилт билан зарарланади. Вилт босган майдонлардаги ғўза қатор ораларини культивация қилиш пайтида культиваторларнинг иш органларини айниқса, тўғри жойлаштириш, уннинг тупроқни кенг ва чуқур юмшатишига алоҳида эътибор бериш, ғўза илдизининг зарарланишига йўл қўймаслик талаб этилади. Вилт пайдо бўлган пайкаллардаги ғўзани парвариш қилишда барча агротехника қоидаларига аниқ риоя этиш — мўл ҳосил етиштиришнинг гаровидир.

Маълумки, мўл ҳосил тақдири пировардида ғўза илдиз системаларининг ва ундаги ҳосил нишоналарининг яхши ривожланишига боғлиқдир. Июль ва август ойларида ғўзанинг илдиз системаси, айниқса, барглари неча юз марта кўпаяди, фотосинтезнинг чинакам маҳсулдорлиги ўзининг энг юксак поғонасига кўтарилади. Биз ҳар бир алоҳида ғўза баргининг яхши ривожланиши учун нечоғли яхши шароит яратиб берсак, ғўзанинг фотосинтез интенсивлиги шунчалик жадаллашади. Кўплаб кўсак тўплаш ва уни сақлаб қолиш ҳам ана шуларга боғлиқдир.

Ғўза зараркунандаларига қарши кураш ишини ҳамма жойда тўғри ва яхши уюштириш катта аҳамиятга эга эканлигини тажриба исботлади. Чунки, ҳашарот даставвал ғўза баргларига зарар етказади. Июль ва август ойларида ўргимчаккана, кўсак қурти, карадрина, шира каби ҳашаротлар ғўзага катта хавф туғдириши мумкин. Ғўзани ўргимчакканага қарши ишлаш муддатлари кечиктириб юборилган тақдирда унинг барглари, шона ва гуллари кўплаб тўкилиб кетади ҳамда кўсаклар муддатидан илгари очилади. Натижада пахтанинг сифати ҳам бузилади. Ғўза ўргимчаккана билан оз зарарланган тақдирда ҳам шундай пайкаллардаги экинни кимёвий воситалар билан, албатта, ишлаш керак.

Август ойида ғўзаларда ширанинг кўпайиб кетиш эҳтимоли бор. Кўсаклар очилганида шира пахта толаларини ифлослантиради. Бунинг оқибатида пахтанинг сифати бузилади, машиналарнинг иш унуми пасаяди. Бунга йўл қўймаслик учун барча далаларни ҳар 5-7 кунда кўздан кечириб туриш, агар шира тушган бўлса, шундай майдонлардаги ғўзани кимёвий усулда ишлаш керак. Ўсимликларни ҳимоя қилиш хизмати ходимлари далаларни кун сайин кўздан кечириб туришлари, агар зараркунандалар аниқланса, зудлик билан уларни йўқотиш чораларини кўришлари зарур.

Мўл ҳосил тўплаш ва уни сақлаб қолиш тадбирларидан бири ғўзани чеканка қилишдир. Чеканка кўсакларнинг салмоқдор бўлиб ўсишини ва уларнинг барвақтроқ очилишини таъминлайди. Булардан ташқари чеканка уруғнинг салмоқдорлигини оширади ҳамда пахта толасининг сифатини яхшилаш имкониятини беради. Чеканка ўз вақтида ва сифатли ўтказилган тақдирдагина ана шундай ижобий самаралар бериши мумкин. Ғўза бу йил аввалги йилдагига қараганда бирмунча кеч ривожланаётганлигини ҳисобга олиб, чеканканинг илгариги календарь муддатларига риоя қилиш шарт эмас. Ҳамма жойда ғўзанинг ривожланишига, ҳосил тугунчаларининг миқдорига қараб чеканка ўтказилгани маъқул.

Ўрта толали совет навли ғўза тупларининг кўпчилигида 14-16 тадан ҳосил шохлари пайдо бўлганида чеканка муддатларини белгилаш тўғри бўлади. Шунинг учун ҳам ғўзани чеканка қилиш муддатларини ҳар бир участкада экиннинг ривожланишига қараб белгилаш лозим. Экин нормал ривожланган тақдирда ғўзанинг ўсишини ҳисобга олиб, чеканкани тахминан 20 июлдан 5 августга қадар ўтказишнинг фойдаси кўп. Агар, ғўза ўртача ривожланган бўлса, ана шундай участкаларда чеканкани биринчи августдан 10 августга қадар. Ғўза ривожланишдан жуда кечикаётган пайкалларда эса ундан ҳам кейинроқ ўтказиш маъқулдир.

Ингичка толали пахта навлари етиштираётган хўжаликларда ғўзани 5-10 августдан 15 августга қадар чеканка қилган маъқул. Бунда ҳар тупда камида 18-20 тадан ҳосил шохлари бўлиши эътиборга олинади. Ғўзани қўл билан чеканка қилиш пайтида бош поя учидаги ўсиш шохларини ва ён шохларини чилпиб ташлаш зарур.

Хўжаликлардаги чеканка агрегатларининг ҳаммасини ишга тушириш керак. Чунки, бу йил чигит қисқа муддатда экилганлиги учун катта-катта майдонлардаги ғўзалар бирданига чеканка талаб бўлиб ўсяпти. Ана шундай майдонлардаги ғўзаларни қўлда чеканка қилиш анча қийин бўлади. Агрегатлар кучидан самарали фойдаланиш керак.

Машинада чеканка қилиш икки марта ўтказилади, яъни культивация билан бирга қўшиб ёки эгат олиш пайтида бажарилади. Ғўзани машинада иккинчи марта чеканка қилишни биринчисидан кейин 10-15 кундан сўнг ўтказишнинг яхши самара беражаги ҳаммага маълум. Иккинчи марта чеканка қилиш вақтида агрегат пичоқларини шундай ўрнатиш лозимки, биринчи марта чеканка қилинган ғўза тупларидаги ўсиш шохлари тағин чилпиб ташланмасин. Биринчи ва иккинчи марта чеканка қилиш пайтида агрегатнинг мосламалари шундай ўрнатилсинки, улар ғўза тупларининг тепа қисмидан 4-5 сантиметрдан ортиқ чилпиб ташламайдиган бўлсин.

Машина теримига ажратилган майдонлардаги ғўзани биринчи галда агрегатлар билан чеканка қилиш керак. Шундай қилинганда терим агрегатларининг юксак унум билан ишлаши учун қулай шароитлар яратилади.

Колхоз ва совхозларнинг агрономлари ҳамда механизаторлари қолган вақт ичида ҳар бир бригада, звено, ҳар бир участка миқёсида конкрет агротехника тадбирларини ишлаб чиқишлари ва уларнинг ўз вақтида амалга оширилиши устидан назорат ўрнатишлари жуда зарур. Айниқса, культивация, эгат олиш ва ғўзани суғориш ишларининг сифатли ўтказилишига алоҳида эътибор бериш лозим. Дала ишларининг сифатсиз бажарилиши ҳолларига қатъий чек қўйиш лозим. Ғўза парваришининг сифати устидан ҳар бир хўжаликда махсус группалар тузиш керак. Улар иш устидан назорат ўрнатиб борадилар. Бу назорат группаларига тажрибали колхозчилар ва совхозларнинг ишчилари тортилгани маъқул. Шу йўл билан ғўза парваришида қардошларимиз томонидан кўрсатилган камчиликларни тугатишимиз мумкин бўлади.

Бунинг зарурати шундаки, ҳозирги даврда дала ишлари сифатини яхшилаш орқали юқори ҳосил етиштирилишини таъминлабгина қолмай, шу билан бирга кўпроқ биринчи сортли пахта етиштириш имкониятига эга бўламиз. Бу ҳар бир хўжалик, ҳар бир колхоз ва совхознинг меҳнат аҳли учун жуда-жуда муҳимдир.

Юқорида баён қилинган тавсияномалар қардош республикалар ўзаро текшириш бригадаларининг таклифлари ва дўстона маслаҳатлари асосида тузилди. Бу тавсияномалар жойларда ҳар бир участкада ғўзаларнинг аҳволини ҳисобга олган ҳолда ижодий равишда қўлланилиши зарур деб ҳисоблаймиз. Юқоридаги мулоҳаза ва таклифлар 4 миллион 100 минг тонна оқ олтин етиштириш ва пролетариатнинг буюк доҳийси В. И. Ленин туғилган куннинг 100 йиллигига жуда катта армуғон тайёрлаш ҳис-туйғулари билан тўлиб-тошган ўзбек пахтакорлари томонидан ҳисобга олинади ва ўз вақтида бажо келтирилади, деган умиддамиз.

А. ДАДАБОЕВ — биология фанлари доктори,
Г. ЯРОВЕНКО — қишлоқ хўжалик фанлари доктори,
Ф. СОКОЛОВ — Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган фан арбоби,
В. СЕРГИЕНКО, А. ЧУРЛЯЕВ — фан кандидатлари,
Л. МАГАН, М. РАЗЗОҚОВ, П. ЯЗИКОВ — агрономлар.

ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИ ПРЕЗИДИУМИНИНГ ФАРМОНИ

Я. О. БУРШТЕЙНГА «ЎЗБЕКИСТОН ССРДА ХИЗМАТ КЎРСАТГАН МАДАНИЯТ ХОДИМИ» ФАХРИЙ УНВОНИ БЕРИШ ТЎҒРИСИДА

Театр санъати соҳасида кўп йиллар ва самарали ишлаганлиги учун А. Навоий номидаги Ўзбекистон ССР Давлат академик Катта театри спектаклларининг етакчи режиссёри Яков Оскарович Бурштейнга «Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган маданият ходими» фахрий унвони берилсин.

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Раиси
Е. НАСРИДДИНОВА.
Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Секретари
Р. САХИБОЕВ.
1969 йил 22 июль,
Тошкент шаҳри.

ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИ ПРЕЗИДИУМИНИНГ ФАРМОНИ

И. И. МАМАТОВГА «ЎЗБЕКИСТОН ССРДА ХИЗМАТ КЎРСАТГАН ЭКОНОМИСТ» ФАХРИЙ УНВОНИ БЕРИШ ТЎҒРИСИДА

Ўзбекистон ССР халқ хўжалигини ривожлантиришда актив қатнашганлиги учун СССР Қурилиш банки Самарқанд область конторасининг бошқарувчиси Исмоил Изатулович Маматовга «Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган экономист» фахрий унвони берилсин.

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Раиси
Е. НАСРИДДИНОВА.
Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Секретари
Р. САХИБОЕВ.
1969 йил 22 июль,
Тошкент шаҳри.

ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИ ПРЕЗИДИУМИДА

Кўп йиллар ва самарали илмий тадқиқот ишлари олиб борганлиги ҳамда туғилган кунига 60 йил тўлиши муносабати билан Ўзбекистон ССР Фанлар академияси механика ва зилзилага бардош берувчи иншоотлар институти лабораториясининг мудири Муҳаммаджон Эминович Исмоилов Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Фармонига мувофиқ, Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Фахрий ёрлиғи билан мукофотланди.

ОБ-ҲАВО

Бугун кундузи республиканинг барча районларида ҳаво нам булутли, иссиқ бўлади. Секундига 3-7 метр тезликда енгил шамол эсади. Ҳарорат 34-38, жанубда 42 даража атрофида бўлади.

Тошкентда ҳаво очиқ келади. Кучсиз шамол эсиб, кечаси 21-23, кундузи 36-38 даража иссиқ бўлади.

Американлик космонавтлар Н. Армстронг билан Э. Олдрин Ой юзасида биринчи қадамлар қўйишмоқда.
(Телевизор экранидан олинган сурат).

КОСМОНАВТЛАР ОЙДАН КЎТАРИЛДИЛАР

НЬЮ-ЙОРК, 21 июль. (ТАСС). Космонавтлар Н. Армстронг ва Э. Олдрин Ойда қарийб 22 соат бўлишди.

Ой кабинасининг экипажи ҳордиқ чиқариб ва овқатланиб бўлганидан сўнг парвознинг энг масъулиятли босқичларидан бирига — Ойдан кўтарилишга тайёргарлик кўра бошлади. Москва вақти билан соат 20 дан 54 минут ўтганда ой кабинасини кўтарувчи босқичининг асосий двигатели ишга солинди. Орадан бир мунча вақт ўтгач, кабина Ой атрофи орбитасига чиқди.

Кейинроқ ориентация системаси двигателларининг ёрдамида бир қанча манёврлар ўтказиш натижасида икки космонавти бўлган ой кабинаси «Аполлон-11» асосий блоки айланиб турган орбитага ўтади. Бу жойда космик кеманинг асосий блоки билан учраштирилади ва у билан туташтирилади.

Хьюстондаги бошқариш марказидан хабар беришларига кўра, «Аполлон-11» асосий блокининг учувчиси М. Коллинз селеноцентрик орбитада турар экан ой кабинаси Ой юзида турган чоқда уни кузатишга бир неча бор уриниб кўрган бўлса-да бунга бирон марта ҳам муваффақ бўла олмади. Ҳолбуки, у ердан мўлжал кўрсатиб юборилган сигналларни олиб турган эди.

ЕР САРИ

НЬЮ-ЙОРК, 22 июль. (ТАСС). Ичига уч космонавт тушган «Аполлон-11» космик кемаси Ер сари парвоз қилиш траекториясига чиқди.

Бугун кечаси ой кабинасини Ойдан кўтариб чиққан босқични асосий блок билан туташтириш ўтказилди. Шу босқичда бўлган космонавтлар Н. Армстронг ва Э. Олдрин ундан асосий блокка кўчиб ўтишди.

Орадан тахминан 2,5 соат чамаси вақт ўтгач, Ойдан кўтарилган босқич ташлаб юборилди.

Бугун Москва вақти билан соат 8 лар чамаси кема Ойнинг кўзга кўринмайдиган томони устида турар экан марш двигатели ишга солинди ва у кемани Ер сари парвоз қилиш траекториясига ўтказди.

Космонавтлар шундан кейинги соатлар мобайнида ҳордиқ чиқарадилар.

24 июль куни Москва вақти билан соат 19 дан 51 минут ўтганда «Аполлон-11»нинг Тинч океанга келиб қўниши кутилмоқда.

Ж. ПОМПИДУ СССР ЭЛЧИСИНИ ҚАБУЛ ҚИЛДИ

ПАРИЖ, 21 июль. (ТАСС). Франция президенти Жорж Помпиду бугун Елисей саройида СССРнинг Франциядаги элчиси В. А. Зоринни қабул қилди.

Салкам бир соат давом қилган суҳбат чоғида Совет-Франция муносабатларини янада ривожлантириш масалалари ва ҳар икки томонни қизиқтирган баъзи халқаро проблемалар муҳокама қилинди.

Редактор ўринбосари:
Х. ЕДГОРОВ.

ТОМОШАЛАР. ЭЪЛОНЛАР. РЕКЛАМАЛАР.

РАДИО БУГУН

БИРИНЧИ ПРОГРАММА

8.25 — Қўшиқлар, 9.30 — Квартет, 9.50 — Қишлоқ меҳнаткашлари учун эшиттириш (тожикча), 11.15 — «Ленинизм ва марксистик назариянинг ғоявий мухолифларга қарши кураш жараёнида ривожланиши» (суҳбат), 11.30 — Ленин ҳақида куйлаймиз, 13.30 — Енгил оркестр куйлари, 15.15 — Куйлар, 16.10 — Концерт (ёшларнинг талабига мувофиқ), 16.50 — «Правда» газетасининг обзори, 18.00 — «Комсомолга — партия ғамхўрлиги» (русча), 18.10 — Лирик асарлар, 18.40 — Спорт (русча), 19.20 — Қозоқ куйлари, 20.00 — «Ўзбекистон ишчиси» радиожурнали, 20.30 — Концерт (саноат ходимлари учун), 21.00 — Халқаро мавзуларда суҳбат, 21.10 — Концерт, 22.20 — Р. Толмасов куйлайди, 22.40 — «Шеърият кечаси», Ж. Жабборовнинг янги шеърлари, 23.15 — Концерт.

ТЕЛЕВИДЕНИЕ БУГУН

БИРИНЧИ ПРОГРАММА

13.00 дан — Москва кўрсатади.
ТОШКЕНТ КЎРСАТАДИ
18.30 — Кўрсатишлар программаси.
Рус тилида: 18.35 — Телеянгиликлар.
Ўзбек тилида: 18.45 — Матбаачиларнинг янги марралари, 19.05 Рақс ўрганамиз, 19.45 — Теле-янгиликлар.
19.55 дан — Москва кўрсатади.

ИККИНЧИ ПРОГРАММА
ТОШКЕНТ КЎРСАТАДИ
18.30 — Кўрсатишлар программаси.
Рус тилида: 18.35 — Почтальон ҳақида эртак (болалар учун телеспектакль), 19.30 — Космосда тўрт баҳодир (ҳужжатли фильм), 19.50 — Ленинград балети.
Ўзбек тилида: 20.45 — Бу афсона эмас (кинофильм), 21.25 — Музикали программа, 22.05 — Майор Вихрь (бадиий фильм, 1-серия).

УЧИНЧИ ПРОГРАММА
Ўзбек тилида: 20.00 — Қидирув эълон қилинади (кинофильм).
Рус тилида: 20.20 — Разведкачининг жасорати (бадиий фильм), 21.50 — У 25 ёшга тўлди (ҳужжатли фильм), 22.40 — Қўшиқлар.

ТЕАТР

МУҚИМИЙ НОМЛИ ТЕАТРДА — 23/VII да Ажаб савдогар, 24/VII да Фарғона тонг отгунча.

КИНО

ҚИШКИ БИНОДА
Доктор Абст тажрибаси — НАВОИЙ номли, «ДРУЖБА» (кундуз ва кечқурун), САНЪАТ САРОЙИ (эрталаб соат 11, кундуз 1 ва 3 да), «ЧАЙКА» (эрталаб 11-45 ва кундуз 1-30 минутда), «МОСКВА» (эрталаб 11-40 минут, кундуз 3 ва кеч 7 да).
Шошилинч никоҳ — «ЎЗБЕКИСТОН», «ВОСТОК», «ТОШКЕНТ СОВЕТИНИНГ 50 ЙИЛЛИГИ» (кундуз ва кечқурун).
Қор аёл ҳақида афсона — «ЧАЙКА» (кундуз ва кечқурун).
Бомбай тун оғушида — САНЪАТ САРОЙИ (кундуз соат 5 ярим, кеч 7 ярим ва 9 яримда).

СВЕРДЛОВ НОМЛИ КОНЦЕРТ ЗАЛИДА
23, 24 июлда
М. ҚОРИЕҚУБОВ НОМИДАГИ ЎЗБЕК ДАВЛАТ ФИЛАРМОНИЯСИ ВА ЭСТРАДА АРТИСТЛАРИНИНГ
КОНЦЕРТИ
Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган артистлар:
Олмахон ҲАЙИТОВА, Жуманазар БЕКЖОНОВ,
солистлар:
Зокиржон СУЛТОНОВ, Гулчеҳра ИСМОИЛОВА, Дилбар ФАЕЗОВА, Ҳайриддин ФАЕЗОВ, Анвар РУСТАМОВ ва бошқалар қатнашади.
Программани Бутуниттифоқ театрлар фестивалининг лауреати Зайтуна ТОЖИБОЕВА олиб боради.

ОКТЯБРЬ РЕВОЛЮЦИЯСИ НОМЛИ ЗАВОД ҚОШИДАГИ 46-БИЛИМ ЮРТИ ФИЛИАЛИ
қуйидаги касбларга тайёрлаш учун 1969-70 ўқув йилига
ЎҚУВЧИЛАР ҚАБУЛ ҚИЛАДИ
кранчилар, тонарлар, қолипчилар, ускуналар ремонти бўйича слесарлар.
Ўқувчилар кунига 3 марта иссиқ овқат ва ётоқхона, 40 сўм миқдорида стипендия билан таъминланадилар.
Ўқишни тугатганлар темир йўлда мавжуд бўлган ҳамма имтиёз ва ҳуқуқлардан тўла фойдаланадилар.
Мурожаат учун адрес: Тошкент шаҳар, Червяков кўчаси, 64-уй, кадрлар бўлими (2, 5, 16, 12-трамвайларнинг «Сарикульская» бекати).

ГРАЖДАНЛАР ДИҚҚАТИГА!
«Союзпечать» киоскаларидан сиз Совет Иттифоқи Коммунистик партияси Марказий Комитети органи — «Социалистическая индустрия» газетасини сотиб олишингиз мумкин.
Газета саноат ишлаб чиқариш инженер-техниклари, ишчилари ва илмий ходимларга мўлжалланган.
Газета ҳафтада 6 марта «Правда» форматида 4 бетлик бўлиб чиқади.
«Социалистическая индустрия» газетасини сотиб олинг!
«Союзпечать» бошқармаси.

ИШГА ТАКЛИФ

«ВНИПИсельэлектро»нинг ЎРТА ОСИЁ БЎЛИМИГА
электрик, қурувчи, сметачи, алоқачи касблари бўйича техниклар, инженерлар, катта ва группа инженерлари; катта бухгалтерлар, шофёрлар
КЕРАК
Ёлғиз кишилар ётоқхона билан, оилалилар ўз навбатида квартира билан таъминланадилар.
Хизматчилар ишга ва ишдан бўлим автобусида қатнайдилар.
Мурожаат учун адрес: Тошкент шаҳар, 1-Рисовий переулок, 9-уй (5-трамвайнинг «Ҳамза» станцияси, 17, 22, 26-автобусларнинг «Рисовая» бекатлари).

Тошкент шаҳрида ишлаш учун «УЗГОСПРОЕКТ» ИНСТИТУТИГА
архитектор ва инженерлар: қурувчи, электрик, вертикаль планлаштириш бўйича, юмалоқ чархловчилар, водопровод ва канализация, иссиқлик-газ таъминоти бўйича, қозон қурилмалари лойиҳаси бўйича, смета иш бўйича бош мутахассислар, сметачи-электриклар, қурувчилар; қурилишни ташкил қилиш ностандарт ускуналар ва металлоконструкциялар ҳамда акустика бўйича мутахассислар ҳисоблаш маркази учун математиклар, электрончилар, кинотехнологлар
КЕРАК
Тошкент шаҳар, Навоий кўчаси, 18-уй, 3-қават, 27-хона, кадрлар бўлимига учрашилсин (7, 8, 11, 16-трамвайлар, 1, 4, 6, 8-троллейбуслар, 11, 14, 28-автобусларнинг «Санъат саройи» бекати).

СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ
Орган Центрального Комитета Компартии Узбекистана, Верховного Совета и Совета Министров Узбекской ССР.

Бизнинг адрес ва телефонлар: ТОШКЕНТ «ПРАВДА ВОСТОКА» кўчаси № 26. Редактор — 336545, Редактор ўринбосарлари — 337914, 339323, Масъул секретарь — 334455, Масъул секретарь ўринбосарлари — 337283, Партия турмуши — 333469, Марксизм-ленинизм назариясини пропаганда қилиш — 331216. Халқаро ҳаёт — 337694. Коммунистик тарбия — 331455. Саноат, капитал қурилиш ва транспорт — 334780. Совет қурилиши — 333258. Қишлоқ хўжалиги — 337604. Адабиёт ва санъат — 332036, 337221. Фан, мактаб ва олий ўқув юртлари — 334451. Маҳаллий ахборот ва спорт — 332347. Оммавий ишлар ва хатлар — 338679, 333553. Иллюстрация — 334524. Стенографистка — 337343. Корректура — 337162. Эълонлар — 338142. Коммутатор — 330249, 330250, 330251, 330252, 330253, 330254, 330255, 330256, 330257, 330258. ОБЛАСТЬ МУХБИРЛАРИ. Андижон — 48—85, Бухоро 43—141, Қарши 22—82, Наманган 21—88, Нукус 42—62, Самарқанд 31—972, Термиз 23—27, Фарғона 41—88, Урганч 34—55.

№ Б. — 169. Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети Бирлашган нашриётининг босмахонаси. Тошкент шаҳри. ИНДЕКС 64633 Р. 01577.